

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringsskrivelsen 1999/2000:24 om jämställdhetspolitiken. I skrivelsen redovisas hur jämställdhetsarbetet har utvecklats inom olika politikområden. Det gäller exempelvis makt och inflytande, makt och ekonomi, män och jämställdhet, kvinnofrid, arbetsmarknads- och arbetslivspolitik samt utbildnings- och socialpolitik. Vidare redovisar regeringen huvuddragen i det fortsatta jämställdhetsarbetet. I skrivelsen återfinns också en redogörelse för Sveriges deltagande i det internationella samarbetet på jämställdhetsområdet.

42 motionsyrkanden har väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlas också 31 motionsyrkanden om jämställdhet m.m. som väckts under den allmänna motionstiden.

En utskottsmajoritet bestående av företrädarna för Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet föreslår med anledning av en motion att ett tillkännagivande ges till regeringen om jämställdhetsaspekten på förslag till maxtaxa och allmän förskola. Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden och föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna. Till utskottets betänkande har fogats 27 reservationer och 5 särskilda yttranden.

Skrivelsen

I regeringens skrivelse 1999/2000:24 Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet lämnas en redovisning av hur jämställdhetspolitiken har utvecklats sedan år 1996 då den förra regeringsskrivelsen lades fram. Regeringen redovisar också huvuddragen i den fortsatta inriktningen av jämställdhetspolitiken. Vidare ges en beskrivning av Sveriges deltagande i det internationella samarbetet på jämställdhetsområdet.

Motioner väckta med anledning av regeringens skrivelse

1999/2000:A1 av Mikael Odenberg m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en begränsning av politikens utbredning till människors privatliv,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnors arbetsmarknad,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att efterkomma EG-kommissionens rekommendationer att minska Sveriges könssegregation på arbetsmarknaden,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individuella löner,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mångfald och valfrihet på arbetstidsområdet.

1999/2000:A2 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompetensbank via Internet för att synliggöra kvinnors kompetens,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en kommunikationsplan för spridning av forskning om kvinnors och mäns tillgång till ekonomisk makt och ekonomiska resurser,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en riksomfattande kampanj på temat "Ett barnvänligt arbetsliv",
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tilläggsdirektiv till JämO:s utredning om jämställdhetsmärkning om att ett företags föräldrapolicy skall vara ett kvalitetskriterium,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en försöksverksamhet om stödprogram för pappor vid en skilsmässa/separation,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att noga följa utvecklingen när det gäller dom om gemensam vårdnad med avseende på barnets bästa,
7. att riksdagen hos regeringen begär ett nytt lagförslag om fridskränkingsbrott,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en landsomfattande kampanj riktad till gymnasieskolan om unga mäns ansvar för sin sexualitet,
9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om den s.k. tvåårsregeln,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den misshandlade kvinnans rätt att bo kvar i hemmet,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad tillgång till trygghetspaket och larmutrustning åt kvinnor som känner sig hotade,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjd kvalitet på rättsintygen,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av ett valideringsinstitut,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av en högskolelärarexamen där jämställdhetsfrågor och genusperspektiv ingår,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av studenters helhetssituation med särskilt beaktande av föräldraskap,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillförlitlig statistik kring arbetsskadeförsäkringen,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning om könsspecifik prövning av läkemedel,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stärka anhörigvårdare,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en analys av domstolarnas tillämpning av färdtjänstlagen,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att jämställdhetsarbetet inom idrotten drivs vidare,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhet i försvaret,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ta till vara EU:s erfarenheter i jämställdhetsarbetet,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att 40 % av myndighetscheferna bör vara kvinnor före 2001,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsområden för jämställdhetsarbetet under ordförandeskapet i ministerrådet i EU,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förankring av agendan inför ordförandeskapet i EU.

1999/2000:A3 av Barbro Feltzing m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhetsaspekten på regeringens förslag till maxtaxa och allmän förskola.

1999/2000:A4 av Lena Ek m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att stoppa könshandeln,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bl.a. uppmärksamma könshandelsproblematiken i samband med att nya länder söker medlemskap i EU,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förbättra läkarutbildningen avseende hanteringen av rättsintygen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Rikskvinnocentrums framtid.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att bryta offentliga monopol för att motverka löneskillnader mellan kvinnor och män,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnligt företagande,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översikt av statlig konsultupphandling ur ett jämställdhetsperspektiv,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade skatteregler för ett rikt utbud av hushållsnära tjänster,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Stiftelsen Näringslivets ledarskapsakademi,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barntillägget i Svuxa,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om våld mot kvinnor.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden

1999/2000:A230 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individuella handlingsplaner och myndighetssamverkan.

1999/2000:A802 av Sten Tolgfors och Per Bill (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att jämställdhetspolitiken måste baseras på alla individers lika värde,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ingen människa skall diskrimineras på grund av kön, ålder, ras eller religion,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en modernisering av familjepolitiken.

1999/2000:A803 av Magnus Jacobsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen skall uppmuntra jämställdhetsprojekt som riktar sig till män.

1999/2000:A804 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att opinionsbilda kring föräldraledighet som en kompetenshöjande faktor i arbetslivet,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hemarbete och anhörigvård som meritgrund vid ansökan till annat arbete och till olika utbildningar,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens verksamhet och styrelse som förebild för ett jämställt arbetsliv,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om offentliga arbetsgivares ansvar att uppmuntra manliga anställda att ta ledigt med sina barn,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att frågan om jämställdhetsmärkning förs upp på EU-nivå,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försöksverksamhet med tjejjourer.

1999/2000:A805 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den allmänna inriktningen av jämställdhetspolitiken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvotering,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individens möjligheter att förena arbets- och familjeliv,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avskaffa den offentliga sektorns monopol inom kvinnodominerande sektorer i förvärvslivet,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individuella löner.

1999/2000:A806 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pojkars våldsanvändning och syn på sin könsroll,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information om föräldraledighet och ett delat ansvar för barnens uppfostran samt ett utåtriktat arbete för att nå papporna även då barnet är fött.

1999/2000:A807 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskaffandet av de facto-monopolen inom den offentliga sektorn.

1999/2000:A812 av Inger Segelström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett jämställt arbetsliv.

1999/2000:A816 av Ulla Wester m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av ett förbättrat jämställdhets- och jämlikhetsarbete på myndighetsnivå.

1999/2000:A819 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slutbetänkandet "Ty makten är din..." och återkommer med förslag i betänkandets riktningar,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den könsuppdelade statistiken inte efterlevs,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvotering av underrepresenterat kön vid tillsättning av tjänster inom myndigheter och statliga verk,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om 3 R-metoden,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att eventuella skillnader i utfall för kvinnor och män vad gäller nedskärningar i den offentliga sektorn genomgående undersöks,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tilläggsdirektiv i utredningen om jämställdhetsmärkning,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att få män att utnyttja sina rättigheter till föräldrale-dighet,

23. att riksdagen hos regeringen begär att en tvärpolitisk utredning tillsätts för att analysera den nya mansrollen och hur kunskaperna från utredningen skall föras ut till allmänheten i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:Ju722 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en tvärpolitisk utredning för att analysera den nya mansrollen.

1999/2000:Sf640 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrarrepresentationen i utredningar.

Utskottet

Bakgrund

I skrivelse 1999/2000:24 *Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet* redovisar regeringen hur jämställdhetspolitiken har utvecklats sedan år 1996 då föregående regeringsskrivelse om jämställdhet lades fram (skr. 1996/97:41). Regeringen redovisar också huvuddragen i den fortsatta inriktningen av jämställdhetspolitiken. Vidare ges en beskrivning av Sveriges deltagande i det internationella samarbetet på jämställdhetsområdet.

Med anledning av skrivelsen har fem motioner väckts. Utskottet behandlar även tolv motioner från den allmänna motionstiden hösten 1999 som avser jämställdhetsfrågor samt vissa andra arbetslivsfrågor.

Utöver de motionsförslag som behandlas i detta betänkande har vissa yrkanden med motsvarande innebörd tidigare behandlats i betänkande 1999/2000:AU1 Utgiftsområdena 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Vidare har ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden och som har beröring med frågorna som behandlas i detta betänkande remitterats till andra fackutskott. Slutligen kommer de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen, liksom de motioner som har väckts under den allmänna motionstiden hösten 1999 som rör jämställdhetslagen m.m. att behandlas i samband med den jämställdhetsproposition som har aviserats till våren 2000.

Efter det senaste tillfället, år 1996, då utskottet behandlade en regeringsskrivelse rörande jämställdhet (bet. 1996/97:AU8, skr. 1996/97:41) har ett omfattande arbete med jämställdhetsfrågor fortsatt inom en rad olika politikområden såsom arbetsmarknads- och arbetslivspolitik, socialpolitik, ekonomi

samt kvinnofrid. Som exempel på konkreta resultat av detta arbete kan nämnas de förslag som regeringen presenterade i propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55). Under 1998 antog riksdagen flera av de förslag som hade presenterats i propositionen; t.ex. infördes ett nytt brott i brottsbalken, grov kvinnofridskränkning (bet. 1997/98:JuU13, rskr. 1997/98:250), och vissa förändringar gjordes i jämställdhetslagen rörande sexuella trakasserier (bet. 1997/98:AU10, rskr. 1997/98:186). Härutöver har även ett antal av riksdagens övriga utskott avgivit betänkanden avseende jämställdhetsfrågor som har anknytning till deras sakområden.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för hur jämställdhetspolitiken utvecklats dittills under mandatperioden. Dessutom redovisas huvuddragen för den fortsatta inriktningen av insatserna. De mål som närmare går igenom är bl.a. makt och inflytande samt ekonomi, kvinnofrid, arbetsmarknads- och arbetslivspolitik samt socialpolitik. Vidare lämnas som framgång en beskrivning av det internationella arbete som Sverige har deltagit i på jämställdhetsområde, innefattande även en redovisning av frågor som har samband med fullföljandet av de åtaganden som gjordes vid FN:s kvinnokonferens i Beijing år 1995.

Utskottet

Mot bakgrund av redovisningen i regeringens skrivelse samt de förslag som har lagts fram genom motionerna behandlar utskottet i det följande under skilda rubriker de frågor som har aktualiserats. Framställningen följer i huvudsak skrivelsens disposition.

Mål och inriktning – makt och resurser

Skrivelsen

De övergripande målen för jämställdhetspolitiken är ett samhälle där kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet. Det innebär en jämn fördelning av makt och inflytande, samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter i arbetet. Det innebär också tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, delat ansvar för hem och barn samt frihet från könsrelaterat våld.

Regeringens skrivelse redovisar vilka framsteg som har gjorts från 1996 i förhållande till de uppsatta målen. I regeringens förra jämställdhetskrivelse, Jämställdhetspolitiken (skr. 1996/97:41), lämnades en redogörelse för hur formerna för jämställdhetsarbetet förändrats fram till 1996.

De framsteg på jämställdhetsområdet som redovisas i den skrivelse som nu föreligger, Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet, innefattar en rad samhällsområden. Sverige har fortfarande en världsledande ställning när det

gäller kvinnors representation i politiska beslutande organ med mer än hälften kvinnor i regeringen, 43 % kvinnor i riksdagen, 48 % i landstingsfullmäktige och 41 % i kommunfullmäktige. Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män har synliggjorts genom Kvinnomaktutredningens arbete som gett ökad kunskap om kvinnors och mäns skilda villkor i samhället.

I skrivelsen konstaterar regeringen att kvinnors ställning på arbetsmarknaden har ytterligare befästs. Kvinnor har i genomsnitt längre utbildning än män. De könsbundna utbildningsvalen består även om det sker en viss ökning av andelen kvinnor inom naturvetenskaplig utbildning. Åtgärder har vidtagits för att motverka det könsspecifika våldet mot kvinnor. Förbud har införts mot köp av sexuella tjänster. Möjligheterna att kombinera förvärvsarbete med föräldraskap har förbättrats för både kvinnor och män.

Medvetenheten och kunskaperna om skillnader i flickors och pojkars samt kvinnors och mäns olika villkor i samhället ökar till följd av det metodutvecklings- och analysarbete som pågår inom de flesta politikområden. Arbetet leder till nya förslag och åtgärder som på sikt kan leda till ett mer jämställt samhälle.

Trots de framsteg som regeringen redovisar återstår mycket att göra inom alla politikområden innan de uppsatta jämställdhetsmålen har nåtts. Åtgärder för att få bort löneskillnader på grund av kön kommer att vidtas. En proposition om vissa ändringar i jämställdhetslagen kommer att lämnas under våren 2000. Arbetet med att motverka våld mot kvinnor kommer att följas upp. Fortsatt stöd skall ges för att underlätta för män att ta praktiskt ansvar för hem och barn. Männens roll i jämställdhetsarbetet skall lyftas fram.

I jämställdhetsskrivelsen poängterar regeringen att arbetet med att utveckla metoder för att införliva ett jämställdhetsperspektiv med alla politikområden kommer att intensifieras. Ökade satsningar på information och opinionsbildning kring aktuella jämställdhetsfrågor skall göras. De internationella jämställdhetsarbetet kommer att kräva stora insatser. Det gäller i första hand inför och under Sveriges ordförandeskap i EU under våren 2001 men också i anslutning till FN:s högnivåmöte om uppföljning av Beijingkonferensen i juni 2000.

Motioner

Moderaterna förordar i motion A805 en ny inriktning av jämställdhetspolitiken så att den bidrar till att självständiga kvinnor och män själva kan forma sin tillvaro enligt egna önskemål och behov (yrkande 1). Det är en uppfattning som partiet också för fram i motion A1 (yrkande 1). Politikens roll skall vara att inspirera, inte att dirigera. Jämställdhetsarbetet måste bedrivas långsiktigt, inte i kortvarig och ytlig projektform, vilket ofta varit fallet på senare tid.

I motion A805 poängterar *Moderaterna* att familjepolitiken, som är viktig ur jämställdhetssynpunkt, skall utformas så att den skapar möjligheter och mångfald samt underlättar för kvinnor och män att kombinera arbets- och familjeliv (yrkande 3). Skattetrycket måste sänkas för att ge valfrihet och möjlighet att leva på sin lön så att kvinnor och män blir ekonomiskt obero-

ende. Vidare bör skattereduktion på hemnära tjänster införas. Partiet framhåller som sin grundsyn att alla är olika men lika mycket värda. Det innebär att inte någon får diskrimineras på grund av exempelvis sitt kön. Varje människa skall ses som en individ och inte som en del av ett kollektiv (yrkande 1). Kvotering som metod för att uppnå jämställdhet avvisas av Moderaterna eftersom metoden ger uttryck för bristande tilltro till kvinnors förmåga och övertro på regleringar (yrkande 2).

I såväl motion A805 (yrkandena 11 och 12) som motion A1 (yrkandena 2 och 4) betonar Moderaterna att den offentliga sektorns monopol på kvinnodominerade områden utgör ett hinder mot jämställdhet. Det enda verk samma sättet att komma till rätta med den könsuppdelade arbetsmarknaden i Sverige är att bryta upp de offentliga monopolen. Monopolen har lett till inlåsnings-effekter och dålig löneutveckling främst för kvinnor och måste därför avskaffas. Därmed skulle kvinnors företagande öka, kvinnor skulle i lika stor utsträckning som män kunna finna alternativa arbetsgivare och lönerna skulle bestämmas på individnivå. När lönen på detta sätt fastställs på en marknad återspeglar den också arbetsinsatser, kompetens, engagemang och resultat i arbetet.

Kristdemokraterna pekar i motion A2 på Kvinnomaktutredningens förslag om en kommunikationsplan för spridning av forskning om kvinnors och mäns tillgång till ekonomisk makt och ekonomiska resurser. Partiet anser att maktstrukturerna bör göras synliga långt utanför forskarvärlden och att regeringen bör återkomma med förslag om hur detta skall ske (yrkande 2).

Också när det gäller målet att 40 % av myndighetscheferna skall vara kvinnor bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag (yrkande 25). En betydande ökning av antalet kvinnliga myndighetschefer måste till om målet skall kunna nås, menar *Kristdemokraterna*.

Enligt *Folkpartiet* i motion A5 framstår avskaffandet av de löneskillnader som bara kan förklaras av kön som den kanske viktigaste uppgiften i jämställdhetspolitiken. Partiet betonar vikten av att bryta offentliga monopol för att motverka löneskillnader mellan kvinnor och män. Kvinnor måste ges möjlighet att kunna välja arbetsgivare, att själva bestämma arbetsformer och att konkurrera på en marknad för att kunna nå upp till männens lönenivåer (yrkande 1). Också i motion A807 betonar *Folkpartiet* vikten av att bryta de offentliga monopolen för att fler arbetsgivare skall kunna utföra offentligt finansierade tjänster inom bl.a. vård och skola (yrkande 3). I motion A5 poängterar partiet att en viktig uppgift för jämställdhetspolitiken är att göra det möjligt, lönsamt och meningsfullt för fler kvinnor att förverkliga sina planer på företagande inom alla delar av ekonomin. Hinder mot kvinnors företagande måste undanröjas (yrkande 2).

Miljöpartiet vill i motion A819 att regeringen skall beakta Kvinnomaktutredningens förslag till åtgärder (SOU 1998:6) och återkomma till riksdagen i frågan (yrkande 1). Enligt partiet efterlevs inte kraven på könsuppdelad statistik. Riksdagen bör begära att framtiden könsuppdelad statistik används i alla förslag om ändrad lagstiftning (yrkande 4).

Vid lika meriter bör kvotering genom positiv särbehandling användas när tjänster skall tillsättas inom myndigheter och statliga verk, anser Miljöpartiet (yrkande 5). Den metod för mainstreaming eller s.k. jämtegrering som tagits fram av Kommunförbundet, 3 R-metoden, bör spridas. Partiet vill att regeringen skall främja att metoden används inom alla statliga myndigheter och utredningar (yrkande 6).

Inger Segelström m.fl. (s) pekar i motion A812 på en rad åtgärder som bör genomföras för att få till stånd ett jämställt arbetsliv. Det ofrivilliga deltidsarbetet måste bort och rätten till heltid skall utgöra norm. Otrygga anställningar måste ersättas med fasta anställningar. Bemanningsbranschen måste regleras och kompetensutvecklingen i arbetslivet bli mer rättvist fördelad. Insatserna för att minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män måste intensifieras.

I motion A802 av *Sten Tolgfors och Per Bill (m)* betonas att jämställdhetspolitiken bör baseras på alla individers lika värde. Individen skall enbart bedömas efter kvalifikationer, kvaliteter och vilja (yrkande 1). Människor har rätt att betraktas som individer, inte som delar i kvotgrupper som tillskrivs vissa egenskaper. Ingen skall diskrimineras på grund av kön, ålder, ras eller religion (yrkande 2). Familjepolitiken bör moderniseras (yrkande 3).

Yvonne Ruwaida (mp) anser i motion Sf640 att olika utredningar bör använda sig av invandrarkollektivet som en resurs och antingen ha med en expert eller arbeta i samråd med invandrargruppen (yrkande 7).

Utskottets ställningstagande

Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning är det värdefullt att utvecklingen på jämställdhetsområdet fortlöpande och i samlad form redovisas för riksdagen. Utskottet stöder den inriktning på jämställdhetspolitiken som förordas av regeringen och som redovisas i skrivelsen.

De övergripande målen för jämställdhetspolitiken är ett samhälle där kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet. Det innebär en jämn fördelning av makt och inflytande, samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter i arbetet. Det innebär också tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, delat ansvar för hem samt frihet från könsrelaterat våld.

Utskottet kan konstatera att de synpunkter som förs fram i motion A812 i stora delar sammanfaller med den politik som redovisas i jämställdhetskritikskrivelsen. Utskottet finner därför inte anledning att föreslå något tillkännagivande med anledning av motionen.

När det gäller målen för jämställdhetspolitiken finns det på ett övergripande plan vissa likheter mellan den politik som förespråkas av regeringen och den jämställdhetspolitik som Moderaterna pläderar för. Självfallet skall, som Moderaterna framhåller, jämställdhetspolitiken bidra till ett samhälle där kvinnor och män kan forma sin tillvaro enligt egna önskemål och behov.

Moderaternas uppfattning att familjepolitiken skall utformas så att den skapar möjligheter och mångfald samt underlättar för kvinnor och män att kombinera arbetsliv och familjeliv ligger också helt i linje med utskottets uppfattning och den hittillsvarande politiken.

I fråga om det mer konkreta innehållet i jämställdhetspolitiken anser utskottet att det är uppenbart att den moderata politiken om den genomfördes skulle motverka de övergripande målen för jämställdhetspolitiken. Inte minst den skatte- och budgetpolitik som Moderaterna företräder skulle leda till större klyftor i samhället. Utskottet noterar att med de besparingar som Moderaterna förespråkar i fråga om vård, skola, omsorg och offentliga trygghetssystem skulle kvinnors möjlighet att förena arbets- och familjeliv snarare minska. Utskottet vill peka på att det till stor del var genom en aktiv välfärdspolitik och expansion av den offentliga sektorn som kvinnors arbete flyttades från att vara oavlönat arbete i hemmet till avlönat arbete på arbetsmarknaden. Att nu minska den offentliga finansieringen av detta viktiga arbete, och i stället förlita sig på familjen och marknadskrafterna, skulle riskera att leda ett steg tillbaka och innebära en försvagning av jämställdhetspolitiken.

Likaså skulle de arbetsrättsliga förändringar som Moderaterna i andra sammanhang förordar innebära ett kraftigt urholkat skydd bland annat för kvinnor. Inte minst torde detta, som tidigare undersökningar visat, gälla ett försvagat anställningsskydd för kvinnor i barnafödande ålder.

Möjligheterna att uppnå den del av målen för jämställdhetspolitiken som innebär att kvinnor och män skall få samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet skulle således minska väsentligt om Moderaternas politik blev genomförd. Också när det gäller övriga delar av det övergripande målet för jämställdhetspolitiken skulle ett förverkligande av den moderata politiken innebära stora steg bort från ett jämställt samhälle.

Flera motioner betonar vikten av att *bryta offentliga monopol* för att motverka löneskillnader mellan kvinnor och män. I anslutning till motionsyrkanden av liknande karaktär har utskottet tidigare i betänkande 1998/99:AU6 Vissa frågor om jämställdhet redovisat en bedömning från Kommunförbundet med innebörden att alternativa driftsformer kommer att öka starkt i omfattning framöver. Alternativa driftsformer – dvs. att verksamhet som helt eller delvis finansieras av kommunen, men bedrivs av någon annan än kommunen, exempelvis privata företag, brukarkollektiv och friskolor – väntas bli allt vanligare inom flertalet kommunala verksamhetsområden.

Utskottet vill i detta sammanhang peka på uppgifter från Utredningen om utvärdering av kommunkontosystemet som i sitt slutbetänkande Kommunkontosystemet och rättvisan – momsens, kommunerna och konkurrensen (SOU 1999:133) redovisar uppgifter om utvecklingen av alternativa driftsformer och konkurrensutsättning av kommunala verksamheter 1991 – 1997. Jämförelsen visar att privata alternativ ökat sina andelar inom samtliga elva verksamhetsområden som utredningen studerat. Skillnaderna är stora mellan olika kommuner.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att förekomsten av offentliga monopol skulle vara en avgörande förklaring till löneskillnader. Det är

värt att notera att flera tjänster inom ramen för den offentliga sektorn redan i dag upphandlas. Likaså utgörs den offentliga sektorn i stor utsträckning av flera sinsemellan olika, och ofta konkurrerande, arbetsgivare.

Utskottet instämmer inte heller i den uppfattning som tycks ligga till grund för de aktuella motionsförslagen, nämligen att löneskillnader mellan män och kvinnor skulle vara mindre inom den privata sektorn. I ett flertal fall är det snarare så att upphandling inneburit försämrade löne- och avtalsvillkor för de anställda.

Utskottet anser det uppenbart att initiativ behövs för att motverka löneskillnader mellan män och kvinnor. Utskottet välkomnar därför regeringens arbete för att förstärka jämställdhetslagen. Likaså är det angeläget med fortsatt utvecklingsarbete i fråga om exempelvis arbetsvärdering. En inriktning på detta torde vara betydligt mer verksamt än att rikta in sig på förenklade samband mellan löneskillnader och driftsformer.

I likhet med i betänkande 1998/99:AU6 finner utskottet anledning att betona vikten av fortsatta jämställdhetsinsatser inom såväl offentlig som annan verksamhet.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna A1 (yrkandena 1, 2 och 4), A5 (yrkande 1), A802 (yrkandena 1, 2 och 3), A805 (yrkandena 1, 3, 11 och 12), A807 (yrkande 3) samt A812.

I jämställdhetskravet (s. 20) redovisar regeringen vilka åtgärder som vidtagits eller planeras med anledning av förslagen i slutbetänkandet från Utredningen om fördelning av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män, den s.k. Kvinnomaktutredningen (SOU 1998:6). Av redovisningen framgår att utredningens förslag har följts upp av regeringen och lett till insatser och åtgärder på en rad områden. Det gäller exempelvis frågan om *spridning av forskningen från Kvinnomaktutredningen* liksom när det gäller annan aktiv spridning av kunskaper om kvinnors och mäns tillgång till ekonomisk makt och ekonomiska resurser. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna A2 (yrkande 2) och A819 (yrkande 1).

I ett par motioner tas frågan om *kvotering* upp. Moderaterna tar avstånd från kvotering medan Miljöpartiet pläderar för kvotering vid statliga tjänstetillsättningar vid lika meriter. Utskottet anser för sin del att i första hand bör andra tillvägagångssätt än kvotering prövas för att få till stånd en jämnare könsfördelning inom statlig verksamhet samt för att ge kvinnor och män lika möjligheter till yrkesmässig utveckling, befordran och god löneutveckling.

I överensstämmelse med vad utskottet anför i betänkande 1998/99:AU6 anser utskottet att åtgärder som syftar till en jämnare könsfördelning bör vidtas inom ramen för de aktiva åtgärderna enligt jämställdhetslagen. Utskottet vill dock framhålla att erfarenheterna av kvotering och andra aktiva åtgärder i syfte att öka kvinnorepresentationen varit goda på många områden, exempelvis när det gäller statliga myndighetsstyrelser. Positiv särbehandling och kvotering kan vara effektiva verktyg för att bryta strukturer som motverkar en jämställd utveckling. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att fortsatta insatser görs för att främja jämställdhet i såväl offentlig förvaltning som i annan verksamhet.

Det finns enligt utskottets uppfattning starka skäl att på olika sätt stödja ökad *mångfald* i arbetsliv och samhällsliv. Det kan exempelvis finnas skäl att

i utredningssammanhang ta del av kunskaper och erfarenheter från enskilda invandrare eller invandrargrupper. Utskottet är dock inte berett att förorda någon generell regel om att invandrare skall tillkallas som experter i statliga utredningar eller att samråd skall ske med invandrargrupper, vilket förordas i ett motionsförslag. I sammanhanget kan nämnas att regeringen avser att för riksdagen redovisa ett samlat program för att bättre utnyttja mångfalden i arbetslivet.

Utskottet avstyrker motionerna A805 (yrkande 2), A819 (yrkande 5) och Sf640 (yrkande 7).

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är en viktig makt- och resursfråga att uppnå en jämn könsfördelning mellan kvinnor och män på beslutsfattande positioner såväl inom den offentliga sektorn som i det privata näringslivet. Kvinnors kompetens och erfarenhet måste tas till vara, inte minst genom tillsättningar på chefsnivå.

Med anledning av Kristdemokraternas motionsförslag om åtgärder för att nå målet att 40 % av myndighetscheferna skall vara kvinnor vill utskottet hänvisa till den redovisning som görs i jämställdhetsskrivelsen (s. 14 f.) om chefspolicyn inom statsförvaltningen. Av redovisningen framgår att policyn är utformad också för att främja ökad inriktning på jämställdhet på chefsnivå.

Enligt utskottets uppfattning bör det framhållas att betydande och glädjande framsteg har gjorts på 1990-talet när det gäller att öka andelen kvinnor inom den civila statsförvaltningen. I dag är, som framgår av skrivelsen, nästan var fjärde verkschef kvinna jämfört med bara 3 % år 1990. Statskontoret, som har regeringens uppdrag att årligen göra en samlad redovisning av utvecklingen inom statsförvaltningen, betonar i rapporten Staten i omvandling 1999 att den aktiva politik som förts på 1990-talet för att öka andelen kvinnor på högre chefspositioner också har givit resultat.

Utskottet anser att arbetet med att uppnå bättre balans mellan kvinnor och män på den högsta nivån inom statsförvaltningen måste ha fortsatt hög prioritet. Utskottet noterar att denna uppfattning delas av regeringen som i skrivelsen står fast vid målet att senast år 2001 uppnå en jämn könsfördelning i statliga styrelser och kommittéer. Motion A2 (yrkande 25) avstyrks.

Under rubriken Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik behandlar utskottet nedan vissa motionsyrkanden om staten som förebild på jämställdhetsområdet.

Med anledning av Miljöpartiets motionsförslag om *användning av 3 R-metoden* vill utskottet erinra om sitt tidigare ställningstagande i frågan. I betänkandet 1998/99:AU6 framförde utskottet uppfattningen att det måste ankomma på varje myndighet, statlig utredning etc. att själv ta ställning till vilka metoder man vill använda för att belysa jämställdhetsperspektiv. Utskottet som vidhåller denna uppfattning vill samtidigt peka på att det av jämställdhetsskrivelsen (s. 55) framgår att regeringen lämnat betydande bidrag till såväl utveckling av 3 R-metoden som till spridning av erfarenheter av metoden. Motion A819 (yrkande 6) avstyrks.

Av förordningen (1992:1668) om den officiella statistiken framgår att individbaserad officiell statistik skall vara uppdelad på kön såvida inte särskilda skäl talar emot detta. I jämställdhetsskrivelsen redovisas resultatet av en undersökning som visar att merparten av den individbaserade statistiken

är uppdelad på kön, men att det fortfarande finns vissa brister. Utskottet anser att regeringens ställningstagande till betänkandet Statistikreformens utvärdering och förslag till utveckling (SOU 1999:96) bör avvaktas. Utredningsförslagen har remissbehandlats och beredning pågår i Regeringskansliet.

I sammanhanget kan vidare nämnas att regeringen i propositionen 1999/2000:32 Lönebildning för full sysselsättning redovisar att den avser att under år 2000 ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att vidta åtgärder för att förbättra lönestatistiken. Bland förbättringarna kan nämnas att statistiken skall utvidgas till att omfatta ett femtiotal branscher, med fördelning på kön samt på arbetare och tjänstemän. Vidare skall forskningsdatabasen LINDA (Longitudinal INdividual DATA for Sweden) kompletteras på ett sådant sätt att möjligheterna för forskare att studera lönebildningen förbättras avsevärt.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrks motion A819 (yrkande 4).

I det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ingår att kvinnor och män skall ha *lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande*. Mot den bakgrunden instämmer utskottet i Folkpartiets uppfattning att kvinnors företagande måste främjas och att hinder mot företagande bland kvinnor måste undanröjas. Utskottet avstyrker motion A5 (yrkande 2) i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anför.

Utskottet vill i detta sammanhang även uppmärksamma vad som anförs i det av riksdagen godkända betänkandet 1999/2000:KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. I ett avsnitt om regeringens sammansättning och regeringsarbetets organisation berörs särskilt jämställdhetsfrågorna. Konstitutionsutskottet redovisar uppgifter om könsfördelning inom olika tjänstekategorier samt medianlönen för män och kvinnor inom respektive kategori. Granskningen av löneskillnaderna mellan kvinnor och män föranleder enligt konstitutionsutskottet två slutsatser. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män inom respektive tjänstekategori är förhållandevis små. Jämställdheten brister dock med avseende på könsfördelningen inom de lägsta och de högsta lönekategorierna. Bland departementssekreterarna och de rättssakkunniga är könsfördelningen förhållandevis jämn, för att sedan bli mer och mer skev i de övre och nedre löneskikten. Redovisningen utmynnar i slutsatsen att en så ojämn fördelning inte är nöjaktig, i synnerhet mot bakgrund av att staten har ett ansvar som föregångare och förebild på jämställdhetsområdet – en åsikt som även arbetsmarknadsutskottet uttryckt vid ett flertal tillfällen i samband med behandlingen av frågor om den statliga personalpolitiken. Liksom konstitutionsutskottet noterar arbetsmarknadsutskottet dock med tillfredsställelse att regeringen och Regeringskansliet har den uttalade avsikten att fortsätta arbetet med att utjämna könsfördelningen inom tjänstekategorierna och fortlöpande vidtar åtgärder för att uppnå detta syfte.

Konstitutionsutskottet har även granskat jämställdhetsaspekter i propositionerna. Jämställdhetsaspekterna borde ha tagits upp i en större andel av dem enligt konstitutionsutskottets mening. Det hade enligt konstitutionsutskottet i vart fall varit önskvärt att det i propositionerna hade redovisats en analys i fråga om behovet av att anlägga ett jämställdhetsperspektiv. Arbetsmark-

nadsutskottet instämmer i konstitutionsutskottets bedömning att det är angeläget att regeringens uttalade ambitioner när det gäller jämställdhetspolitiken också visar sig genom att det mer regelmässigt i propositionerna redovisas vilka konsekvenser ett förslag kan ha från jämställdhetssynpunkt eller att sådana konsekvenser inte bedömts föreligga.

Män och jämställdhet

Skrivelsen

Inledningsvis konstateras att traditionellt har jämställdhetsarbetet engagerat kvinnor. Män har ofta saknats i jämställdhetsarbetet. Men för att jämställdhet skall bli verklighet inom alla områden i samhället, krävs en vilja till förändring och ett aktivt deltagande från både kvinnor och män. Männens roll har därför under ett antal år varit en prioriterad fråga inom jämställdhetspolitiken. Förutom att lyfta frågan politiskt har regeringen beviljat medel till insatser med syfte att öka pappors uttag av föräldraledighet, öka antalet män inom skola och barnomsorg samt för att stödja män som arbetar mot våld. Sverige är också aktivt i det internationella arbetet vad gäller män och jämställdhet.

Föräldraförsäkringen spelar en viktig roll för att föräldrar, och inte minst kvinnor, skall ges möjlighet att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete. Effekterna av den reform som genomfördes i föräldraförsäkringen år 1995 och som bl.a. innebar införande av den s.k. pappa- resp. mammamånaden, går ännu inte att slå fast eftersom föräldrapenningen kan tas ut till dess barnet fyllt åtta år. Statistik från Riksförsäkringsverket (RFV) visar dock att 70 % av papporna till barn födda fr.o.m. den 1 januari 1995 har utnyttjat pappamånaden under barnets första två år. Motsvarande siffra för barn födda åren 1993 och 1994 var ca 60 %.

För att underlätta pappors uttag av föräldraledighet beviljade regeringen år 1996 medel till RFV för en tvåårig landsomfattande informationskampanj rörande föräldraledighet. Kampanjen fick ett mycket positivt mottagande. Under år 1997 tillsattes också en utredning som skulle komma med förslag på hur föräldrautbildningen och andra former av föräldrastöd kunde utvecklas och stimuleras. I betänkandet Stöd i föräldrautbildningen (SOU 1997:161), där bl.a. frågan om föräldrastöd för pappor togs upp, föreslår utredningen att regeringen skall tillsätta en referensgrupp för frågor om mäns roll som föräldrar och fostrare. Gruppen bör också få till uppgift att följa upp och utvärdera projekt som vänder sig till pappor. Betänkandet har varit på remiss och regeringen överväger bl.a. vilka åtgärder som bör vidtas för att pappautbildningen skall bli en naturlig del av föräldrautbildningen.

I flera län och enskilda kommuner pågår redan ett arbete med pappautbildning och i flera andra län finns planer på att utvidga föräldrautbildningen med en sådan utbildning.

När det gäller vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn framhålls att barnets behov och vad barnets bästa kräver går hand i hand med en ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. De förändringar som gjordes i föräldrabalken den 1 oktober 1998 ger ett ökat utrymme att bl.a. döma till gemensam vårdnad där det är förenligt med barnets bästa. Dessa förändringar

kan antas ha betydelse främst för pappornas möjligheter att efter en separation kunna bibehålla kontakten med sina barn.

Ett av de viktigaste delmålen med jämställdhetsarbetet är att komma till rätta med våldet som riktas mot kvinnor. I skrivelsen hänvisas till olika projekt som arbetar för att motverka våld mot kvinnor.

I en kartläggning av den s.k. genusforskningen har sedan år 1997 en genomgång gjorts av den nationella och internationella forskningen om män. Kartläggningen har bl.a. visat att forskningen om män som kön har ökat och kommer att utgöra ett värdefullt underlag för förslag till ökad forskning på området. Dessa frågor kommer att behandlas i samband med den forskningspolitiska proposition som är tänkt att presenteras för riksdagen under år 2000.

Regeringen har, mot bakgrund av erfarenheterna från två projekt i Väster- norrlands och Jämtlands län, avsatt medel för ett tvåårigt projekt – Män och jämställdhetsarbetet. Syftet är att öka kunskaperna om vilka hinder som finns och vilka ytterligare åtgärder som behövs för att öka mäns deltagande i jämställdhetsarbetet. Arbetet skall avslutas senast i juni 2001.

Motioner

Kristdemokraterna konstaterar i motion A2 att trots det förhållandet att domstolar i allt högre grad utgår från barnets rätt till båda föräldrarna och dömer till gemensam vårdnad hjälper det inte alltid i praktiken. Många pappor har ett behov av stöd som gör det möjligt för dem att både behålla kontakten och få umgänget att fungera i praktiken med sina barn. Ett sådant stödprogram bör därför införas på prov i några kommuner (yrkande 5). Regeringen bör också noga följa tillämpningen av de nya bestämmelser som har införts i föräldrabalken och som syftar till att ge domstolarna ökade möjlighet att, med utgångspunkt från barnets bästa, förordna om gemensam vårdnad och växelvis boende så att tillämpningen inte drivs så långt att den blir till men för barnet (yrkande 6).

Merparten av det våld som drabbar kvinnor är sexuellt relaterat, och det är därför angeläget att kraftfulla åtgärder vidtas som tar sikte på att män tar ansvar för sin sexualitet. Exempel på en sådan åtgärd är det manliga nätverket MAN som arbetar i skolorna. Denna enstaka företeelse är emellertid inte tillräcklig utan det bör initieras en landsomfattande kampanj riktad mot gymnasieskolan för att unga män skall ta ansvar för sin sexualitet (yrkande 8).

I motion A806 anför *Centerpartiet* att ett sätt att förebygga sexualiserat våld mot kvinnor är att försöka påverka unga mäns inställning till våld som metod för konfliktlösning. I dag saknas det ett målmedvetet arbete inom skola, socialtjänst och polisväsende riktat mot unga män som begår våldsbrott, i syfte att förändra deras sätt att se på våld och sin egen könsroll. Regeringen bör i regleringsbrev till berörda myndigheter uppmärksamma frågan om pojkars våldsanvändning och deras syn på sin könsroll (yrkande 6). Den grad av jämställdhet som förekommer mellan föräldrarna har ett avgörande inflytande på de attityder som barnen kommer att få senare i livet. Männerna måste

förmås att ta en mer aktiv del i hemarbetet och omvårdnaden om barnen. Det framstår därför som angeläget att öka pappornas uttag av föräldraledighet. Ett sätt att uppnå detta bör vara att blivande föräldrar redan vid kontakten med mödravårdscentralen ges information om reglerna för föräldraledighet och vikten av ett delat ansvar för barnets uppfostran (yrkande 7).

Miljöpartiet anför i motion A819 att det är viktigt att åtgärder vidtas för att få män att i större utsträckning än i dag utnyttja sina rättigheter till föräldraledighet (yrkande 14). Både kvinnor och män bör ta en aktiv del i jämställdhetsarbetet. De olika könsrollerna har emellertid inneburit att det nästan uteslutande har varit kvinnorna som fört kampen för jämlikhet mellan könen. Det är därför av största vikt att de normer som styr männens roll undersöks, analyseras och förändras. Vid några seminarier och konferenser har frågan diskuterats. Det är dock viktigt att diskussionerna fortsätter. Därför bör det tillsättas en tvärpolitisk utredning med uppgift att analysera den nya mansrollen och hur kunskaperna från utredningen skall föras ut (yrkande 23).

Även i motion Ju722 (yrkande 1) vill *Miljöpartiet* att det tillsätts en tvärpolitisk utredning med uppgift att analysera den nya mansrollen. En sådan utredning, hoppas motionärerna, skall bl.a. kunna ge svar på vilken betydelse de föreskrivna normerna för mäns respektive kvinnors beteende har för användningen av våld m.m.

I motion A803 anför *Magnus Jacobsson (kd)* att det är viktigt att öka männens aktivitet och delaktighet i jämställdhetsarbetet. Ett bra exempel på sätt att nå främst yngre män är det opolitiska nätverket MAN som arbetar med jämställdhetsfrågor ur ett manligt perspektiv. Regeringen bör därför uppmuntra jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män (yrkande 1).

Utöver dessa motioner har det under den allmänna motionstiden hösten 1999 även väckts andra motioner som berör det nu behandlade området. Dessa behandlas av andra utskott.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att föräldrabalkens regler om vårdnad och umgänge har stor betydelse för männens nära kontakt med sina barn. Bortsett från de rent juridiska frågorna kring vårdnad och umgänge som domstolarna handlägger, är det socialtjänsten i de olika kommunerna som har att bistå föräldrarna med samarbetsamtal och annat stöd i samband med vårdnad och umgänge. Det övergripande ansvaret för uppföljning, utvärdering m.m. av denna verksamhet ankommer på Socialstyrelsen. Bland annat pågår inom Socialstyrelsen en undersökning av utfallet i ett stort antal domar som har meddelats under år 1999 för att se om domstolarna har beaktat tankarna bakom de nya bestämmelserna i föräldrabalken, och sett till barnets bästa. De slutliga resultaten kommer att presenteras senare under året. Utskottet förutsätter att regeringen följer utvecklingen noga.

Redan i dag pågår inom ett flertal län och kommuner olika former av pappautbildning. Som exempel kan nämnas att Nacka kommun nyligen har startat en pappautbildning som syftar till att ge pappor stöd och utbildning

bl.a. avseende frågor om vårdnad och umgänge. Även i Norrköpings kommun pågår ett projekt för att ge stöd åt pappor i deras utövande av umgänge.

Andra frågor som har väckts under innevarande riksmöte rörande vårdnad och umgänge har redan tidigare tagits upp av, och kommer att tas upp av, andra utskott.

Med hänsyn till det anförda avstyrks motion A2 (yrkandena 5 och 6), i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anför.

Som nyss nämnts pågår på många håll, utöver den vanliga föräldrautbildningen, särskild utbildning för pappor. Även regeringen överväger för närvarande ett förslag som bl.a. skall ta ställning till vilka åtgärder som bör vidtas för att pappautbildningen skall bli en naturlig del av föräldrautbildningen. Utskottet, som förutsätter att frågor som rör information om föräldraledighet m.m. beaktas i detta arbete, anser inte att det behövs något särskilt tillkännagivande i denna del. Motionerna A806 (yrkande 7) och A819 (yrkande 14) avstyrks.

Regeringen har mot bakgrund av erfarenheterna från bl.a. två projekt, MAN och Mannum, som har genomförts i Västernorrlands och Jämtlands län avsatt medel till ett tvåårigt projekt med syfte att öka kunskaperna om vilka hinder som finns och vilka ytterligare insatser som behövs för att öka mäns deltagande i jämställdhetsarbetet. En projektledare anställdes i juni 1999 för att identifiera hinder och sammanställa vad som hittills har gjorts för att underlätta för män att delta i jämställdhetsarbetet samt arbeta med utåtriktad verksamhet i form av konferenser, opinionsbildning m.m. En referensgrupp med representanter för bl.a. politiska partier, arbetsmarknadens parter och forskarvärlden kommer att knytas till projektet. Under avsnitt 12 *Utbildning* i skrivelsen lämnas också olika exempel på åtgärder som har vidtagits inom genusforskningen. Bland annat har ett nytt tvärvetenskapligt forskningstema med inriktning på genusforskning, Tema Genus, inrättats vid Linköpings universitet. Frågor om forskning kring män kommer också att behandlas i den forskningspolitiska proposition som har aviserats till hösten 2000. Motionerna A819 (yrkande 23) och Ju722 (yrkande 1) avstyrks därför.

Utöver den i föregående stycke redovisade verksamheten för att öka mäns delaktighet i jämställdhetsarbetet har under senare år särskilda insatser även riktats mot ungdomar. Som exempel kan nämnas att tretton länsstyrelser beviljades medel i september 1999 för *regionala konferenser* på tema sex och samlevnad bland ungdomar. Vidare kan nämnas konferensen *Motbilder – Dialog mellan unga och vuxna om kärlek och ansvar*, där ytterligare fem projekt med inriktning på förebyggande arbete presenterades. Under år 1998 avsattes två miljoner kronor för projekt som vänder sig till eller initieras av ungdomar i frågor som rör våld mot kvinnor. Av skrivelsen (avsnitt 4.5 Fortsatt arbete) framgår också att regeringen, särskilt vad avser våld mot kvinnor, även fortsättningsvis kommer att arbeta över departementsgränserna för att uppmärksamma behov av ytterligare insatser. Det anges vidare att arbetet kommer att bedrivas kontinuerligt och med hög prioritet. Med hänsyn till det anförda avstyrks motionerna A2 (yrkande 8), A803 (yrkande 1) och A806 (yrkande 6) i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet har anför.

Skrivelsen

Genom propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55) som riksdagen fattade beslut om i maj 1998 vidtogs en rad åtgärder inom olika områden för att bekämpa våld mot kvinnor, prostitution och sexuella trakasserier i arbetslivet. De centrala utgångspunkterna för reformen var följande.

- Lagstiftningen förbättras och skärps.
- Förebyggande åtgärder vidtas.
- Utsatta kvinnor skall få ett bättre bemötande.

I skrivelsen ges exempel på lagändringar vilka, som en följd av reformen, har genomförts eller har föreslagits därefter. Bland dessa kan nämnas ett nytt brott, *grov kvinnofridskränkning*, som har införts i brottsbalken och som tar sikte på straffbara gärningar som innebär en upprepad kränkning av en närstående kvinna. Brottet omfattar även andra närstående personer men benämns då *grov fridskränkning*. Som ett komplement till fridskränkingsbrotten har i socialtjänstlagen införts en ny bestämmelse om att socialnämnden bör verka för att kvinnor som är utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation. Våldtäktsbrottet har utvidgats till att, utöver samlag, även avse annat sexuellt umgänge. Inom arbetslivet har en skärpning skett avseende sexuella trakasserier genom att det i jämställdhetslagen har tagits in en definition därav samt att det har införts en skyldighet för en arbetsgivare att vidta aktiva åtgärder för att förebygga och förhindra att en arbetstagare utsätts för sexuella trakasserier eller trakasserier på grund av en anmälan om könsdiskriminering. Slutligen kan nämnas att det sedan den 1 januari 1999 är förbjudet att köpa sexuella tjänster.

Utöver lagstiftningsarbetet har regeringen beviljat stöd till olika frivilligorganisationer. Bland annat anslog regeringen i september 1998 1,5 miljoner kronor till mansjouren och andra mansorganisationer som syftar till att motverka våld mot kvinnor. För projekt som vänder sig till eller har initierats av ungdomar avsattes som framgått under samma år 2 miljoner kronor. Även Kvinno- och brottsofferjourerna har fått höjda bidrag.

I ett särskilt beslut har regeringen gett vissa myndigheter gemensamma uppdrag som rör våld mot kvinnor. Uppdraget gäller Riksåklagaren och alla åklagarmyndigheter, Rikspolisstyrelsen och alla polismyndigheter, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvårdsstyrelsen, Brottsoffermyndigheten, Socialstyrelsen, länsstyrelserna och vissa delar av Domstolsverket. Samtliga dessa myndigheter har fått i uppdrag att

- öka ansträngningarna för att förebygga våldsbrott mot kvinnor
- utarbeta åtgärdsprogram eller policydokument för sitt eget arbete med dessa frågor
- samverka myndigheterna emellan och med berörda frivilligorganisationer
- följa den internationella utvecklingen på området samt
- regelbundet redovisa sina åtgärder till regeringen.

Uppdragen skall redovisas till riksdagen regelbundet.

Riksåklagaren har också fått i uppdrag av regeringen att i samråd med Domstolsverket, Riksåklagaren och Socialstyrelsen genomföra en extra utbildningssatsning för personal inom rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården som utsatta kvinnor på olika sätt kommer i kontakt med.

Vidare redogörs för vissa andra specifika uppdrag som Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten och Kriminalvårdsstyrelsen har fått.

Bland det övriga arbete som pågår inom området kan särskilt nämnas att regeringen planerar att under början av år 2000 lämna en proposition till riksdagen som bygger på Brottsofferutredningens betänkande (SOU 1998:40). Propositionen avses behandla bl.a. åtgärder för att få besöksförbud att fungera bättre när parterna har gemensamma barn.

För att höja kvaliteten på rättsintygen pågår ett samarbete mellan Rättsmedicinalverket å ena sidan och Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen å den andra. Sedan några år bedrivs också en försöksverksamhet i Karlstad och Kalmar där vissa läkare har fått specialutbildning i att utfärda rättsintyg.

Motioner

Kristdemokraterna pekar i motion A2 på att den nyligen beslutade lagregeln om fridskränkingsbrott ger, som Lagrådet framhöll under beredningen av ärendet, upphov till stora tolkningssvårigheter. Den nuvarande lagen kommer inte att förbättra villkoren för de utsatta kvinnorna. Regeringen bör därför återkomma med ett nytt lagförslag där hänsyn har tagits till den av Lagrådet framförda kritiken (yrkande 7).

Misshandlade kvinnor måste få större möjligheter att freda sig än de som finns i dag. När kvinnan bor tillsammans med gärningsmannen innebär dagens regler, utom i de få fall då gärningsmannen häktas, att det är kvinnan som tvingas att lämna den gemensamma bostaden. I dessa fall bör kvinnan, i avvaktan på att beslut om vem av dem som skall ha rätt att bo kvar i den gemensamma bostaden, ges denna rätt (yrkande 10). Ett annat sätt att öka tryggheten hos misshandlade kvinnor, eller kvinnor som känner sig hotade, är att öka tillgången på trygghetspaket och larmutrustning för dem. I dag finns det alltför få larmpaket som kan erbjudas dessa kvinnor. Att upphandla moderna larm skall därför vara en prioriterad åtgärd (yrkande 11). En bidragande orsak till att många män som har förövat misshandel inte fälls till ansvar är att rättsintygen inte håller sådan kvalitet att de duger som bevis vid rättegång. Åtgärder bör därför vidtas för att höja kvaliteten på rättsintygen (yrkande 12).

I motion A804 anför *Kristdemokraterna* att den försöksverksamhet med en s.k. tjejjour som har funnits i Vänersborg på mycket kort tid har blivit framgångsrik och mycket efterfrågad. En utökning av denna försöksverksamhet bör därför komma till stånd (yrkande 24).

I motion A5 anser *Folkpartiet* att alkoholmissbrukets skuld vid många fall av kvinnomisshandel i hemmen bör uppmärksammas. Det bör också tas fram ett lagförslag om att män som inte respekterar besöksförbud när de är på fri fot

bör kunna förses med elektronisk fotboja för att varna om de närmar sig kvinnans hem (yrkande 7).

I motion A4 framhåller *Lena Ek m.fl. (c)* behovet av att förbättra läkarutbildningen avseende hanteringen av rättsintyg (yrkande 3). I motionen framhålls vidare nödvändigheten av att åtgärder vidtas för att stoppa könshandel (yrkande 1). För att inte den kunskap och den erfarenhet som har vunnits genom Rikskvinnocentrums verksamhet skall gå förlorad krävs en mer långsiktig lösning avseende verksamhetens finansiering (yrkande 4).

Utöver dessa motioner har det under den allmänna motionstiden hösten 1999 även väckts andra motioner som berör det nu behandlade området. Dessa behandlas av andra utskott.

Utskottets ställningstagande

Frågor rörande ändringar av fridskränkingsbrotten har hösten 1999 behandlats i riksdagen (bet. 1999/2000:JuU3). På förslag av justitieutskottet avslögs riksdagen en av Kristdemokraterna väckt motion och antog den av regeringen framlagda propositionen (prop. 1998/99:145). Justitieutskottet anförde därvid bl.a. följande.

Utskottet delar regeringens uppfattning att lagstiftningen mot fridskränkning fyller ett viktigt behov för att skydda utsatta personer. Den av regeringen föreslagna nya avfattningen av 4 kap. 4 a § BrB synes visserligen bättre ägnad än den nuvarande lydelsen att tillgodose syftet att det för ansvar för fridskränkingsbrott inte skall krävas att det föreligger ytterligare integritetskränkningar utöver dem som avses med åtalet. Utskottet utesluter dock inte att förslaget kan ge upphov till nya tillämpningsproblem. Även om det alltså kan anföras skäl för att förändringar av 4 kap. 4 a § BrB bör föregås av en mera ingående analys, delar utskottet regeringens uppfattning att lagstiftaren redan nu bör komma till rätta med den brist i den nuvarande lagtextens utformning som den ifrågavarande domen från Högsta domstolen har påvisat. Härför talar framför allt hänsynen till de utsatta kvinnornas situation. En annan sak är att det – som utskottet framhåller nedan – i framtiden kan finnas skäl för regeringen att göra en mera omfattande översyn och analys av fridskränkingsbrottet och i det sammanhanget överväga om ytterligare förändringar av lagens utformning är erforderliga.

Med hänvisning till detta avstyrker arbetsmarknadsutskottet motion A2 (yrkande 7).

I fråga om övriga motionsyrkanden berör de alla områden som omfattas av kvinnofridsreformen. Utskottet vill därvid erinra om att det sker en kontinuerlig uppföljning av berörda myndigheter av de åtgärder som har vidtagits inom detta område.

Enligt vad utskottet har inhämtat sker också en fortlöpande uppföljning av kvinnofridsreformen genom en interdepartemental arbetsgrupp med företrädare för Justitie-, Närings- och Socialdepartementen.

I frågor rörande användande av elektronisk fotboja lämnade t.ex. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) under sommaren 1999 en redovisning av den förstudie av de tekniska och praktiska förutsättningarna för elektronisk övervakning av män som har brutit mot besöksförbud. Sammanfattningsvis gör BRÅ den bedömningen att dagens teknik är sådan att den kan användas vid

elektronisk övervakning av besöksförbud samt att elektronisk övervakning kan minska antalet brott men inte ge ett tillförlitligt skydd mot överträdelser. BRÅ gör dock den bedömningen, som delas av regeringen, att de rättsliga förutsättningarna måste prövas mycket noga innan slutlig ställning tas till en försöksverksamhet. Även de organisatoriska förutsättningarna måste utredas innan en försöksverksamhet kan inledas. Dessa frågor bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet avstyrker motion A5 (yrkande 7).

BRÅ håller också på med en utvärdering av lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster som trädde i kraft den 1 januari 1999. Utskottet, som anser att resultaten av detta arbete bör avvaktas, avstyrker motion A4 (yrkande 1).

Inom Rikspolisstyrelsen pågår ett arbete där bl.a. de gamla larpaketen byts ut mot nya. I samband därmed ökas det totala antalet larpaket med ca 50 %. Även i övrigt undersöker polisen olika metoder och modeller för att bättre kunna hjälpa och skydda utsatta kvinnor. Det pågår även ett arbete rörande skydd av vittnen m.m. Vissa av de kunskaper som förvärvas inom det området kan också utnyttjas avseende skydd av utsatta kvinnor. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion A2 (yrkande 11).

Som har framgått ovan pågår bl.a. olika projekt som rör rättsintyg. Regeringen har också för avsikt att under början av år 2000 lämna en proposition i anledning av de förslag för att förbättra brottsoffrens situation som Brottsofferutredningen presenterade i sitt betänkande (SOU 1998:40). Utskottet har också inhämtat att det inom Regeringskansliet, i anslutning till beredningen av den ovan nämnda rapporten från BRÅ angående möjligheterna att förse män som överträder besöksförbud med elektronisk fotboja, även sker en allmän översyn av reglerna för att förbättra utsatta kvinnors situation. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet såväl motionerna A2 (yrkande 12) och A4 (yrkande 3) avseende rättsintyg som motion A2 (yrkande 10) avseende miss-handlade kvinnors rätt att bo kvar i hemmet.

Utskottet anser, i likhet med motionärerna, att det arbete som Rikskvinnocentrum och den s.k. tjejjouren i Vänersborg bedriver har betydelse för frågor om våld mot kvinnor. Utskottet vill emellertid erinra om att regeringen, inom ramen för kvinnofridsreformen, under flera år har beviljat medel till olika projekt och verksamheter som rör kvinnofrid. Stödet har riktats både till verksamheter som arbetar förebyggande och sådana som ger stöd och hjälp åt kvinnor som har utsatts för våld. Exempel på sådana verksamheter är kvinno- och mansjourerna. Utöver av regeringen särskilt anvisade medel för verksamheter av nu nämnt slag fördelas medel även av t.ex. Socialstyrelsen och Brottsoffermyndigheten. För Rikskvinnocentrums del uttalade dessutom riksdagen, i samband med att den beviljade ytterligare anslag för år 1999, att finansieringen i fortsättningen fick lösas på annat sätt (bet. 1998/99:SoU1 s. 46). Det kan härutöver upplysas att Rikskvinnocentrum under en treårsperiod erhåller stöd till sin verksamhet från Uppsala universitet med 800 000 kr årligen. Utskottet finner det angeläget att säkra en långsiktig finansiering och ser positivt på den treåriga finansieringen. Utskottet vill också upplysa om att en motion har väckts i frågan som remitterats till justitieutskottet. Det finns inte anledning att i detta sammanhang göra något tillkännagivande. Såväl

Jämställdhetslagen och JämO

Skrivelsen

Sedan den nuvarande jämställdhetslagen trädde i kraft den 1 januari 1992 har flera förhållandevis omfattande och genomgripande förändringar av lagen skett den 1 juli 1994 och den 1 juli 1998. Den senaste ändringen innebar att jämställdhetslagen skärptes när det gäller sexuella trakasserier.

Behovet av ytterligare förändringar i jämställdhetslagen har diskuterats under de senaste åren. Kvinnomaktutredningen (SOU 1998:6) föreslog t.ex. att jämställdhetslagen borde omarbetas på fyra punkter. Den första gällde att kvinnors och mäns löner skall kunna jämföras mellan olika befattningstyper. Den andra var fackliga företrädares rätt att få del av löneuppgifter som behövs för det lokala kartläggningsarbetet. Den tredje var ett krav på redovisning av uppföljningen, dvs. att arbetsgivaren vid den årliga kartläggningen berättar vad man har gjort för att åtgärda eventuella löneskillnader som man har upptäckt. Dessutom föreslogs som fjärde punkt att jämställdhetslagen skulle kompletteras med kravet att företag och organisationer årligen skulle redovisa andelen kvinnliga arbetsledare.

För att utreda behov av eventuella förändringar i jämställdhetslagen med hänsyn till EG-rätten tillkallade regeringen i juli 1998 ordföranden i Arbetsdomstolen Hans Stark som särskild utredare. Sedan Jämställdhetsombudsmannen till regeringen anmält vissa problem med handläggningen av ärenden rörande lönediskriminering fick den särskilde utredaren i uppdrag att även utreda dessa frågor.

Hans Stark redovisade den 15 september 1999 sitt arbete till regeringen i betänkandet En översyn av jämställdhetslagen (SOU 1999:91). Innebörden av betänkandets förslag är i huvudsak följande.

- En definition av begreppet indirekt diskriminering införs i jämställdhetslagen med motsvarande innebörd som i EG-rätten.
- Jämställdhetslagens diskrimineringsförbud föreslås utformas på det sättet att det omfattar arbetssökande under hela anställningsförfarandet och oberoende av om något anställningsbeslut i saken kommer till stånd samt utan något krav på jämförelseperson.
- Reglerna om hur bevisbördan skall fördelas mellan parterna omarbetas och förtydligas med EG-rätten som förebild. Detta innebär att det är tillräckligt att arbetstagaren lägger fram fakta som ger anledning till antagande att könsdiskriminering har förekommit. Klarar arbetstagaren det är det arbetsgivaren som skall styrka att det inte är fråga om diskriminering.
- Jämställdhetslagens krav på arbetsgivaren att årligen genomföra en lönekartläggning föreslås innefatta även en skyldighet för arbetsgivaren att analysera de löneskillnader som upptäcks vid kartläggningen. Förslaget innebär också en skyldighet för arbetsgivaren att samråda med arbetstagarorganisationerna om hur kartläggningsarbetet skall bedrivas och informera dessa om arbetet med kartläggningen och analysen av denna.

- Även fackliga organisationer skall ges talerätt inför Jämställdhetsnämnden om vitesföreläggande mot arbetsgivare som inte fullgör sina skyldigheter i det aktiva jämställdhetsarbetet.
- Det allmänna skadeståndet till flera som diskrimineras skall inte delas lika mellan dem utan utgå till var och en med hänvisning till den kränkning som han eller hon har blivit utsatt för.

Av skrivelsen framgår att betänkandet har remissbehandlats under hösten 1999 och att en proposition kommer att lämnas till riksdagen under våren 2000.

I skrivelsen lämnas även en redogörelse för Jämställdhetsombudsmannens verksamhet.

Utskottet kan här upplysa om att de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen, liksom de motioner som har väckts under den allmänna motionstiden hösten 1999 som rör jämställdhetslagen m.m., kommer att behandlas i samband med den nyss nämnda aviserade propositionen.

Löneskillnader på grund av kön

Skrivelsen

Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) lönestatistik råder fortfarande skillnader mellan kvinnors och mäns löner och skillnaderna har inte minskat under 1990-talet.

Den viktigaste förklaringen till generella löneskillnader mellan kvinnor och män är olikheter i utbildning, yrke och befattning. Löneskillnader inom enskilda sektorer i ekonomin kan också förklaras med att kvinnor och män har olika yrken inom samma sektor och att traditionellt kvinnliga yrkesområden inte värderas lika högt som traditionellt manliga yrken. Även med beaktande av de angivna faktorerna finns emellertid löneskillnader som måste förklaras av andra faktorer.

I skrivelsen lämnas också en redogörelse för olika åtgärder som har vidtagits inom lönebildningsområdet. Bland annat berörs frågor om central lönestatistik samt det arbete som har bedrivits inom ramen för forsknings- och utvecklingsprogrammet Lönebildning och arbetsvärdering (LÖV).

Under våren 2000 kommer regeringen som nämnts att lämna en proposition som bl.a. behandlar frågor rörande lönediskriminering m.m.

Regeringen har också under hösten 1999 lämnat en proposition angående lönebildning.

Utskottet

De motioner som har väckts med anledning av skrivelsen och som rör lönediskriminering m.m. kommer att behandlas i samband med den aviserade propositionen om jämställdhetslagen.

Skrivelsen

I skrivelsen konstaterar regeringen att kvinnors ställning på arbetsmarknaden ytterligare har beästs. Kvinnors inkomster och lönearbetstid har närmat sig männens. Vidare är kvinnors andel av arbetskraften nästan lika hög som männens medan arbetslöshetstalen är lägre för kvinnor än för män.

Regeringen prioriterar åtgärder för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden.

Av skrivelsen framgår att olika sätt används för att söka bredda yrkesvalen för både kvinnor och män. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall exempelvis användas så att de tillsammans med anvisningen av lämpliga sökande till de lediga platserna medverkar till att bryta könsuppdelningen på arbetsmarknaden. I skrivelsen redovisas könsfördelningen i olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen har könsuppdelningen endast brutits sporadiskt. Andelen kvinnor i den arbetsmarknadspolitiska åtgärden stöd till start av näringsverksamhet har successivt ökat och uppgick under 1998 till ca 41 %.

Kvinnor är fortfarande generellt sett överrepresenterade inom utbildningar till vård- och kontorsarbete och underrepresenterade inom utbildningar till data-, teknik- och tillverkningsyrken. Även anvisningarna till lediga platser följer traditionella mönster.

En central uppgift för arbetslivspolitikerna är att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män. Skrivelsen redovisar uppgifter om hur detta sker exempelvis i fråga om arbetsmiljöförhållanden liksom i den FoU-verksamhet som stöds av eller bedrivs vid Rådet för arbetslivsforskning respektive Arbetslivsinstitutet.

Åtgärder för att stimulera kvinnors företagande prioriteras inom jämställdhetspolitiken. I skrivelsen redovisas särskilda insatser för att öka kvinnors företagande liksom åtgärder som vidtas inom ramen för den regionala näringspolitiken.

Motioner

De motioner som väckts inom områdena arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik avser en rad frågor med olika inriktning. I korthet innebär motionsförslagen följande.

Moderaterna förespråkar i motion A1 (yrkande 5) mångfald och valfrihet på arbetstidsområdet. Människors önskemål och behov varierar under olika livsfaser. Partiet motsätter sig bestämt en generell arbetstidsförkortning och menar att arbetstidens längd och förläggning bör avtalas individuellt mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Lagstiftningen bör endast ange begränsningar som är motiverade med hänsyn till den anställdes liv och hälsa.

Kristdemokraterna anser i motion A2 att regeringen bör ta ansvar för att någon form av kompetensbank via Internet byggs upp och marknadsförs gentemot svenska och utländska företag och organisationer (yrkande 1). Politiker, arbetsgivare och fackföreningar bör gemensamt finna former för ett

mer barnvänligt arbetsliv. Vidare bör regeringen i samarbete med arbetsmarknadens parter ta initiativ till en riksomfattande kampanj på temat "Barnvänligt arbetsliv" (yrkande 3). Utredningen om jämställdhetsmärkning bör få tilläggsdirektiv med innebörden att ett företags föräldrapolicy skall utgöra ett kvalitetskriterium (yrkande 4).

I motion A804 förespråkar Kristdemokraterna opinionsbildning kring föräldraledighet för att ändra synen på sådan ledighet så att den ses som en kompetenshöjande faktor i arbetslivet (yrkande 3). Hemarbete ställer stora krav på organisationsförmåga, simultankapacitet och ekonomisk planering och måste få ett meritvärde på arbetsmarknaden (yrkande 4). Staten bör utgöra en förebild för ett jämställt arbetsliv. En jämn könsfördelning bör eftersträvas på alla nivåer i statliga styrelser, nämnder, bolag, departement och utskottskanslier (yrkande 6). Vidare bör offentliga arbetsgivare uppmuntra manliga anställda att ta ledigt med sina barn (yrkande 7).

Folkpartiet anser i motion A5 att en översikt bör göras ur ett jämställdhetsperspektiv av statlig upphandling från "kvinnliga" och "manliga" konsultföretag (yrkande 3). Skattereglerna bör ändras för att möjliggöra ett rikt utbud av hushållsnära tjänster. Genom ändrade skatteregler skulle många arbetslösa män och kvinnor kunna få arbete och lön, många familjer där båda makarna har krävande arbete skulle kunna få avlastning. Vidare skulle diskrimineringen i tjänstesektorn brytas (yrkande 4). Folkpartiet efterlyser en mer genomarbetad strategi när det gäller kvinnligt ledarskap i näringslivet och uttrycker förhoppningen att regeringen skall se till att arbetet inom Stiftelsen näringslivets ledarskapsakademi kan fortgå och utvecklas (yrkande 5).

I motion A230 förespråkar Folkpartiet att varje arbetssökande skall få en individuell handlingsplan där varje komponent skall ses som en del av en plan som uppmuntrar den arbetslöse att själv finna sin väg in på arbetsmarknaden. Vidare bör enligt partiet olika myndigheter samverka och gränsen mellan socialtjänst, försäkringskassa, arbetsförmedling m.fl. myndigheter suddas ut (yrkande 8).

Miljöpartiet anser i motion A819 att konsekvensanalyser bör genomföras för att belysa eventuella skillnader i utfall för kvinnor och män vad gäller nedskärningar i välfärden (yrkande 11). Partiet förordar vidare att tilläggsdirektiv ges till utredningen om jämställdhetsmärkning om sådan märkning av företag och reklam samt av exempelvis bra föräldrapolicy (yrkande 12).

Barbro Feltzing m.fl. (mp) ifrågasätter i motion A3 påståenden i regeringens jämställdhetsskrivelse om förväntade positiva effekter på jämställdheten till följd av maxtaxa. Motionärerna ser dock mer positivt på förslaget om förskoleverksamhet för arbetssökandes barn.

I motion A816 pläderar *Ulla Wester m.fl. (s)* för ökad tonvikt på jämställdhet och jämlikhet i myndigheternas arbete.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottets uppfattning glädjande att arbetsmarknadssituationen har förbättrats väsentligt mellan åren 1998 och 1999. Statistik från AMS

visar att obalansstapet, dvs. antalet personer i arbetslöshet eller arbetsmarknadspolitiska program, har minskat starkt. Under 1999 befann sig i genomsnitt 226 000 män och 192 000 kvinnor i arbetslöshet eller program, i båda fallen var antalet 20 000 mindre än under år 1998. Fortfarande är dock många personer undersysselsatta. Majoriteten av dessa är kvinnor.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är av stor vikt att könsuppdelningen på arbetsmarknaden bryts. I anslutning till behandlingen av budgetpropositionen för 2000 uttalade utskottet i betänkande 1999/2000:AU1 att AMV ytterligare bör intensifiera sitt arbete med att bryta könssegregeringen. Vidare betonade utskottet att det är viktigt att ett fortlöpande metodutvecklingsarbete sker och att erfarenheterna sprids av olika former av aktiviteter som pågår inom verket i syfte att bryta könssegregeringen.

Jämställdhetsmärkning, upphandling

Jämställdhetsfrågor i arbetslivet regleras sedan år 1980 i jämställdhetslagen som innehåller dels regler om arbetsgivares skyldigheter att bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete, dels regler om diskrimineringsförbud. Lagstiftning rörande jämställdhet finns också inom andra samhällsområden, bl.a. inom skolan, högskolan och på socialförsäkringsområdet.

Förutom lagstiftning krävs, som nyss framhållits, ett fortlöpande metodutvecklingsarbete på jämställdhetsområdet. Nya arbetsformer och verktyg som skall bidra till att uppnå ett jämställt samhälle behöver utformas. Jämställdhetsmärkning kan ses som ett exempel på detta.

Ett par motionsförslag tar upp frågan om jämställdhetsmärkning. Kristdemokraterna föreslår att tilläggsdirektiv utfärdas till utredningen om jämställdhetsmärkning om att också föräldrapolicy skall beaktas som ett kriterium för sådan märkning. Ett likartat krav förs fram av Miljöpartiet som anser att den pågående utredningen bör behandla möjligheter att jämställdhetsmärka företag och reklam. Därvid skulle krav kunna ställas på exempelvis bra föräldrapolicy.

Av direktiven till den nu verksamma kommittén Frivillig jämställdhetsmärkning av produkter och tjänster/service (dir. 1999:13) framgår att utredningsuppdraget är inriktat på *produkter och tjänster*. I en tidigare rapport om jämställdhetsmärkning, förstudien (Ds 1998:49) Jämställdhetsmärkning – konsumentmakt för ett jämställt samhälle, behandlades möjligheterna att jämställdhetsmärka *företag och organisationer* med avseende på personalpolitiska frågor och ledningssystem.

Jämställdhetslagen (1991:433) anger att arbetsgivaren skall underlätta för både kvinnliga och manliga arbetstagare att förena förvärvsarbete och föräldraskap. Bestämmelsen innebär att uppmärksamhet bör riktas mot sådana faktorer i arbetslivet som kan försvåra möjligheterna att samtidigt med förvärvsarbete ta ansvar för arbetet med hem och barn. I motiveringen till bestämmelsen (prop. 1990/91:113) anfördes att det är viktigt att arbetsgivaren inte försvårar för den förälder som vill utnyttja sin lagliga möjlighet till föräldraledighet. Genom att se över t.ex. arbetsorganisation, den långsiktiga personalplaneringen och arbetstiderna kan möjligheter skapas som underlättar kombinationen av förvärvsarbete och föräldraskap.

De förslag som lagts fram i den nyss nämnda förstudien innebär att företag och organisationer som får möjlighet att bli jämställdhetsmärkta måste bedriva ett medvetet arbete för att kvinnor och män skall få samma förutsättningar vad gäller kompetensutveckling, lönefrågor, karriär och möjligheter att kombinera förvärvsarbete med familjeliv. Förslaget är inriktat på hur relationerna mellan människor ser ut, både internt i företaget eller organisationen och i förhållande till omvärlden, exempelvis leverantörer och kunder. Vidare innebär förslagen i förstudien att företaget eller organisationen endast kan få jämställdhetsmärkning om de bedriver ett aktivt jämställdhetsarbete som går *utöver* de krav som ställs i jämställdhetslagen.

På en rad olika håll i landet pågår pilotprojekt och forskning kring ledningssystem där jämställdhet ingår som en del i systemet. Som exempel kan nämnas projektet Jämställdhet i ledningssystem som bedrivs av länsstyrelserna i Västra Götaland och Stockholms län och som innefattar bl.a. kriteriet 'familjeliv och arbete'.

I en motion från Folkpartiet föreslås som nämnts en översikt av statlig upphandling från "kvinnliga" respektive "manliga" konsultföretag. När det gäller upphandling kan utskottet konstatera att Utredningen om frivillig jämställdhetsmärkning av produkter och tjänster skall undersöka och analysera om sådan är förenlig med de syften som ligger bakom lagen om offentlig upphandling och lagen om otillbörligt upphandlingsbeteende. Vidare skall samråd ske mellan nyss nämnda utredning och Utredningen om översyn av Nämnden för offentlig upphandling, m.m. (dir. 1999:34).

I den senare utredningens uppdrag ingår bl.a. att bedöma vilka närmare avvägningar som en upphandlande enhet bör göra när enheten skall anta det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga samt att analysera möjligheterna för en upphandlande enhet att ta in s.k. antidiskrimineringsklausuler i upphandlingsavtal, dvs. under vilka omständigheter hänsyn kan tas till "sociala kriterier" vid offentlig upphandling.

Utskottet har tidigare i betänkandet 1998/99:AU4 Ny lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet avstyrkt motionsförslag om att riksdagen skulle begära att en utredning tillsattes med uppgift att lägga fram förslag om antidiskrimineringsklausuler i avtal med leverantörer av varor och tjänster respektive förslag om begäran om lagförslag med samma inriktning. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag (rskr. 140).

Av motiveringen till utskottets ställningstagande framgår att regeringen uttalat att sådana klausuler kan vara av intresse i arbetet med att motverka etnisk diskriminering men att ytterligare överväganden måste göras inom Regeringskansliet innan det är möjligt att ta ställning i frågan.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna A2 (yrkande 4), A5 (yrkande 3) och A819 (yrkande 12).

Arbetsliv – familjeliv, föräldraledighet, hemarbete, maxtaxa

De nyss behandlade motionerna om jämställdhetsmärkning tar som framgång upp frågor som rör sambandet mellan arbetsliv och familjeliv. Även i flera andra motioner behandlas kopplingar mellan arbetslivet å ena sidan samt familjeliv, föräldraledighet respektive hemarbete å den andra. När det gäller

insatser för att främja ett *barnvänligt arbetsliv*, vilket förespråkas av Kristdemokraterna, vill utskottet erinra om att jämställdhetslagen anger att arbetsgivaren skall underlätta för både kvinnliga och manliga arbetstagare att för- ena förvärvsarbete och föräldraskap. Det är också frågor som prioriteras i Jämställdhetsombudsmannens verksamhet.

Utskottet kan vidare konstatera att frågor som rör arbetslivet och barnen behandlas av den arbetsgrupp som tillsatts för att fördjupa underlaget i arbetstidsfrågor som nämnts ovan. Gruppen har till uppgift att bedöma förut- sättningarna för och konsekvenserna av alternativa arbetstidsförändringar när det bl.a. gäller jämställdhet, människors välfärd, livskvalitet och konsekven- ser för barnen samt möjligheter till varierande arbetstid vid yrkesverksamhet.

I detta sammanhang kan vidare nämnas att regeringen helt nyligen, den 27 januari 2000, beslutat tillsätta en arbetsgrupp för åtgärder på arbetsmiljöom- rådet. Gruppen skall analysera den ökning av arbetsbetingad ohälsa som har samband med stress och andra organisatoriska och sociala faktorer samt upprätta en handlingsplan som anger åtgärds- och utredningsbehov. Resulta- tet av gruppens arbete skall redovisas senast den 1 september 2000 och en delrapport skall föreligga senast den 15 maj 2000.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion A2 (yrkande 3).

När det gäller *föräldraledighet* inklusive pappaledighet vill utskottet inled- ningsvis erinra om att regeringen 1996 beviljade medel till Riksförsäkrings- verket för en landsomfattande tvåårig informationskampanj om pappaledig- het. Som framgår av skrivelsen fick kampanjen ett mycket positivt motta- gande av såväl försäkringskassor som föräldrar, arbetsgivare m.fl.

Det är enligt utskottets uppfattning glädjande att kunna konstatera att ut- vecklingen när det gäller pappaledighet har varit positiv de senaste åren. Under 1999 tog män ut föräldrapenning i större utsträckning än någonsin tidigare. Enligt uppgift från Riksförsäkringsverket togs 11,6 % av samtliga föräldrapenningdagar under 1999 ut av män. Motsvarande andel året innan var 10,4 %. Av de personer som tog ut föräldrapenning under 1999 var 35,8 % män, vilket skall jämföras med 32,4 % året innan.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion A804 (yr- kande 3). Vissa frågor om papparollen m.m. behandlas också i betänkandets avsnitt Män och jämställdhet.

Frågan om *meritvärde på arbetsmarknaden för hemarbete* har tidigare be- handlats av utskottet i betänkandet 1998/99:AU6. Utskottet anförde där att det inte bör vara statsmakternas sak att mer preciserat ange vilka normer som skall tillämpas vid värdering av en sökandes kvalifikationer i samband med anställning och hur olika meriter skall vägas i förhållande till varandra. Där- till är förhållandena alltför skiftande mellan olika branscher, företag eller myndigheter. Rekryteringspolitiken får utformas av parterna eller den en- skilde arbetsgivaren inom ramen för det aktiva arbete för jämställdhet som arbetsgivare är skyldiga att bedriva enligt jämställdhetslagen, anförde utskot- tet. Reglerna om aktiva åtgärder syftar bl.a. till att öka andelen anställda av underrepresenterat kön. Ett sätt att verka för detta kan vara att vid rekrytering räkna hemarbete som en merit. En annan möjlighet är att upprätthålla sär- skilda kontakter med tidigare anställda som slutat i samband med barnafö- dande eller liknande eller att erbjuda den som varit borta länge från arbetsli-

vet viss tids inskolning. Med hänvisning till sitt tidigare ställningstagande avstyrker utskottet motion A804 (yrkande 4).

Ett motionsförslag om validering av kunskap och kompetens behandlas i avsnittet Utbildningspolitik.

Tre motionsyrkanden avser frågor som rör *staten som förebild på jämställdhetsområdet* och pläderar för att offentliga arbetsgivare skall uppmuntra sina anställda att ta ledigt med sina barn.

På den statliga sidan har arbetsgivarpolitiken lagts om under det senaste decenniet. Regeringens styrning har förändrats från att i detalj beskriva hur styrningen skall ske till att ange ramar och till uppföljning och utvärdering. Under 1997 införde regeringen ett uppföljningssystem för arbetsgivarpolitiken som omfattar samtliga myndigheter som lyder omedelbart under regeringen.

Uppföljningssystemet innebär att regeringen årligen begär in uppgifter från myndigheterna om deras arbetsgivarpolitik och de mål de har för denna. Det innebär bl.a. att varje myndighet årligen skall redovisa personalens åldersstruktur, könsfördelning, rörlighet, lönenivåer och löneutveckling. Redovisningen skall avse dels olika kategorier anställda, dels myndigheten i dess helhet. Myndigheterna skall vidare, utifrån sina verksamhetsmål och sina bedömningar av arbetsmarknadsläget, redovisa sina mål för kompetensförsörjningen för de tre kommande åren. I 1999 års uppföljning har regeringen begärt att myndigheterna särskilt skall redovisa vilka åtgärder de vidtagit för att ge kvinnor och män lika möjligheter till utveckling och befordran samt vilka åtgärder de vidtagit för att kartlägga och eliminera osakliga löneskillnader mellan könen. Myndigheternas svar skall ha inkommit till regeringen senast den 1 mars 2000.

I Årsredovisning för staten 1998 (rskr. 1998/99:150) gör regeringen bedömningen att det löpande arbetet inom enskilda arbetsgivarpolitiska områden fungerar tillfredsställande men att det för många myndigheter finns anledning att arbeta mer aktivt med arbetsgivarpolitikens långsiktiga strategiska inriktning. Arbetsmarknadsutskottet vill betona vikten av att en vidareutveckling sker av uppföljningssystemet och att erfarenheter från myndigheter som för en framgångsrik arbetsgivarpolitik tas till vara.

Utskottet anser att det är positivt att utvecklingsarbete kring jämställdhetsfrågor bedrivs på en rad olika håll på arbetsmarknaden. Ett exempel hämtat från den statliga sektorn kan redovisas i detta sammanhang. Utvecklingsrådet för den statliga sektorn bedriver bl.a. utbildnings- och konferensverksamhet med inriktning på jämställdhetsfrågor. Utifrån forskningsresultat och erfarenheter från tidigare utvecklingsarbete planerar rådet att under våren 2000 genomföra ett projekt som benämns Utvecklingsagenter för MyndighetsAnpassad Jämställdhetsutveckling. Genom projektet erbjuds myndigheterna stöd till sitt lokala arbete med verksamhetsutveckling och ökad effektivitet. I ett inledande skede utbildas s.k. utbildningsagenter. Efter utbildningen förväntas dessa tillämpa sina kunskaper i myndighetsanpassat partsgemensamt utvecklingsarbete på den egna myndigheten eller mot ersättning vid andra myndigheter. Utvecklingsrådet för den statliga sektorn är en ideell förening där de avtalsslutande parterna inom sektorn är medlemmar. Ordförande i rådet är generaldirektören för Arbetsgivarverket.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utskottet att motionerna A804 (yrkandena 6 och 7) samt A816 bör avstyrkas.

I skrivelsen framhålls ökad jämställdhet som en positiv effekt av *maxtaxa i barnomsorgen*. Reformen sägs medföra att det blir mer lönsamt för kvinnor med låg inkomst att gå upp i arbetstid, eftersom maxtaxan kraftigt skulle reducera de marginaleffekter som dagens inkomst- och tidsrelaterade barnomsorgsavgifter skapar.

Utskottet vill för sin del ifrågasätta om maxtaxan verkligen kommer att leda till minskade marginaleffekter för lågavlönade kvinnor. Redan i dag har dessa kvinnor oftast avgifter under maxtaket. Dessa avgifter kommer dessutom att sänkas ytterligare genom den så kallade "200-kronorsgarantin". Även om marginaleffekterna i vissa fall kan minskas, kvarstår enligt utskottet det faktum att insatsen för en bättre ekonomi för de lågavlönade kvinnorna medför längre arbetsdagar både för dem själva och för deras barn.

Utskottet vill i sammanhanget också peka på resultatet av en undersökning som Kommunförbundet gjort och som visar att männens arbetstid inte alls väntas bli påverkad av maxtaxan medan kvinnor med hög inkomst eventuellt kommer att arbeta något mindre än i dag. Effekten på jämställdheten skulle därmed bli marginell samtidigt som skillnader uppstår mellan olika kvinno-grupper.

Med hänvisning till vad som anförts och med anledning av motion A3 anser utskottet att ett tillkännagivande bör riktas till regeringen om jämställdhetsaspekten på förslag till maxtaxa och allmän förskola. Motion A3 tillstyrks.

Arbetstid

Moderaterna tar i en motion upp frågan om arbetstidsförkortning samt mångfald och valfrihet på arbetstidsområdet.

Utskottet har tidigare i betänkandet 1998/99:AU5 Vissa frågor om arbetstid redovisat uppgifter från SCB:s Undersökningar av levnadsförhållandena 1994–1995 som tyder på att möjligheterna för anställda att påverka arbetstidens förläggning har ökat väsentligt jämfört med vad som var fallet när en motsvarande undersökning gjordes 1986–1987.

Den arbetsgrupp för att fördjupa underlaget i arbetstidsfrågor med företrädare för Regeringskansliet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som tillsattes i januari 1999 väntas under våren 2000 framlägga sin slutrapport. Som framgått av utskottets redovisning av arbetsgruppens uppdrag i bl.a. betänkandet 1998/99:AU5 skall gruppen utifrån en rad olika aspekter bedöma förutsättningarna för och analysera konsekvenserna av olika arbetstidsförändringar (flexibel årsarbetstid, kortare veckoarbetstid eller andra alternativa arbetstidsförkortningar). Enligt vad utskottet har erfarit kommer också frågor om arbetstidens förläggning att diskuteras i slutrapporten.

Efter att arbetsgruppen lagt fram sina förslag kommer enligt vad utskottet erfarit sedvanlig remissbehandling att äga rum innan regeringen tar ställning i frågan. Arbetsmarknadsutskottet är inte berett att föregripa den ingående genomlysning som pågår av arbetstidsfrågan och de förslag som regeringen

Kompetensbank och ledarutbildning

När det gäller motionsförslag om en kompetensbank via Internet vill utskottet peka på att regeringen i jämställdhetsskrivelsen redovisar att den beviljat medel till stiftelsen Kvinnor Kan för att synliggöra kvinnor som har invandrat till Sverige. Stiftelsen skall bl.a. lägga upp en databas med uppgifter om namn på kvinnliga föreläsare och utbildare som har utländsk bakgrund. För att visa på förebilder skall stiftelsen också publicera en bok som lyfter fram kvinnor som har integrerats i det svenska samhället.

I sammanhanget kan nämnas att organisationen European Women's Lobby, EWL, sedan 1996 har arbetat med en databas benämnd "European Women's Talent Bank". I databasen finns uppgifter om kvinnor som är experter på en rad olika områden. Potentiella arbetsgivare kan söka efter kompetent arbetskraft där. Enligt vad utskottet har erfarit har stöd utgått från EG-kommissionen för uppbyggnad av databasen.

Av intresse i detta sammanhang är enligt utskottets uppfattning också ett projekt som finansieras av Rådet för arbetslivsforskning och som genomförs av konsulterna Gun Pehrson och Monica Pålsson i syfte att öka antalet kvinnor i företagsstyrelser. Av projektbeskrivningen framgår att styrelseordförandena i några tiotal slumpmässigt utvalda börsnoterade företag på A-, O- och OTC-listorna inledningsvis intervjuas. Intervjupersonen ombeds ange en kvinna som enligt hans mening är kompetent för styrelseuppdrag i egenskap av exempelvis verkställande direktör, marknadsdirektör, ekonomidirektör, produktionschef eller forskningschef. De kvinnor som anges erbjuds att presentera en meritförteckning och ingå i vad som i projektbeskrivningen benämns styrelsebank och som upprättas av de båda projektansvariga. Avsikten är att den information som insamlas skall användas för att i samband med bolagsstämmorna år 2000 få in fler kvinnor i bolagsstyrelser.

Utskottet anser mot bakgrund av vad som anförts att motion A2 (yrkande 1) bör avstyrkas av riksdagen.

En motion ställer krav på att regeringen skall se till att arbetet inom Stiftelsen Näringslivets ledarskapsakademi kan fortgå och utvecklas. Utskottet kan konstatera att statligt stöd utgått och fortfarande utgår till akademien. Enligt vad utskottet har erfarit har Rådet för arbetslivsforskning under år 1999 och 2000 lämnat stöd till stiftelsen för ett projekt med titeln Morgondagens ledarskap – om arbetsvillkor på 2000-talet. Bidraget uppgår till 226 000 kr.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrks motion A5 (yrkande 5).

Konsekvensanalyser

Med anledning av Miljöpartiets krav på att konsekvensanalyser bör genomföras i fråga om eventuella skillnader i utfall för kvinnor och män vad gäller nedskärningar i välfärden vill utskottet hänvisa till arbetet inom kommittén Välfärdsbokslut (dir.1999:7). Kommittén, som har till uppgift att utreda välfärdsutvecklingen under 1990-talet, har i januari 2000 presenterat delbe-

tänkandet Välfärd vid vägskäl (SOU 2000:3). Enligt utskottets uppfattning bör den omfattande forsknings- och utredningsverksamhet som bedrivs inom ramen för kommitténs arbete tillgodose kraven i motion A819 (yrkande 11) som därmed avstyrks.

Hushållsnära tjänster

Frågan om skatteregler rörande hushållsnära tjänster har nyligen behandlats av riksdagen (bet. 1999/2000:FiU1, rskr. 28). På förslag av finansutskottet avtog riksdagen ett flertal motionsyrkanden om skattereduktion för hushållstjänster.

Behandlingen i finansutskottet föregicks av yttranden från bl.a. skatteutskottet. Skatteutskottet anförde (yttr. 1999/2000:SkU1y) att införandet av en särskild stimulans för tjänstesektorn i den form motionärerna föreslagit skulle innebära ett avsteg från de principer om en likformig och neutral beskattning som ligger till grund för skattereformen och som enligt utskottets mening bör gälla. Det är också enligt skatteutskottets mening kostsamt att genom stimulanser försöka skapa en tjänsteproduktion som kan konkurrera med hushållens egen tjänsteproduktion. Risken är att effekterna på sysselsättningen blir mycket små eller inga alls samtidigt som kostnaderna blir stora. De erfarenheter som man har gjort i Danmark talar för en sådan utgång. Skatteutskottet anförde i sitt yttrande att även om utskottet inte var berett att tillstyrka de aktuella förslagen så hindrar inte detta att olika förslag kring bl.a. tjänstesektorns beskattning kommer att diskuteras i de pågående skattesamtalen. Skatteutskottet avstyrkte förslagen om en särskild skattereduktion för hushållstjänster. Som framgått föreslog också finansutskottet att förslagen skulle avstyrkas vilket också blev riksdagens beslut. Motion A5 (yrkande 4) avstyrks med hänvisning till detta ställningstagande.

Handlingsplaner

Folkpartiet tar i en motion upp frågan om individuella handlingsplaner och myndighetssamverkan. Utskottet har tidigare i en rad olika betänkanden betonat vikten av individuella handlingsplaner för arbetslösa arbetssökande (se exempelvis yttrande 1995/96:AU6y och betänkandena 1997/98:AU1 och 1998/99:AU1). På motsvarande sätt har utskottet uttryckt uppfattningen att ökad samverkan mellan kommuner, försäkringskassa och arbetsförmedling skulle kunna leda till effektivare arbetslöshetsbekämpning (se exempelvis bet. 1999/2000:AU1). Betydelsen av samverkan mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och försäkringskassan illustrerades bl.a. när arbetsmarknads- och socialförsäkringsutskotten den 2 november 1999 anordnade en gemensam offentlig utfrågning under rubriken Arbetsför och anställbar?

I en särskild återrapportering till regeringen den 17 augusti 1999 har AMS redovisat omfattningen och kvaliteten i de individuella handlingsplanerna samt vilka åtgärder som vidtagits för att åstadkomma förbättringar. I redovisningen pekar AMS på att kundundersökningar inom och utom verket entydigt pekar på att sökande som har en handlingsplan anser sig ha fått bättre service än de som inte har någon sådan plan. AMS menar därför att det

finns anledning att betona att de arbetssökande vid förmedlingen har rätt att ha en egen handlingsplan och att påverka planens utformning. Av återrapporteringen framgår att andelen sökande med handlingsplaner kontinuerligt ökat men att det fortfarande är stora kvalitetsskillnader i planerna. Inom AMS pågår olika aktiviteter för att åstadkomma förbättringar. Som exempel kan nämnas att en kvalitetsstandard för handlingsplanerna har tagits fram.

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2000 för Arbetsmarknadsverket skall AMS fortsätta att utveckla de individuella handlingsplanerna till att bli ett centralt hjälpmedel för att förbättra resultatet i platsförmedlingsarbetet. AMS skall senast den 7 augusti 2000 lämna en ny redovisning till regeringen när det gäller omfattning och kvalitet i handlingsplanerna samt vilka åtgärder som vidtagits för att höja kvaliteten. Styrelsen skall vidare redovisa resultatet av samarbetet mellan arbetsförmedlingen och kommunerna i fråga om förekomst av och kvalitet på handlingsplaner för personer som saknar svensk arbetslivserfarenhet, exempelvis personer som befinner sig i slutskedet av svenskundervisning för invandrare (sfi) och för dem som avslutat sfi oavsett om de uppnått godkänd sfi-nivå eller ej.

Motion A230 (yrkande 8) avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

Transportpolitik

Skrivelsen

För att synliggöra de skillnader som flera studier har påvisat rörande kvinnor och män vad gäller t.ex. val av färdmedel och attityder i transportpolitiska frågor har det, som föreslogs i propositionen Transportpolitik för en hållbar utveckling (prop. 1997/98:56), inrättats ett råd för jämställdhetsfrågor inom transport- och kommunikationspolitiken. Enligt direktiven till rådet skall detta bl.a. ha till uppgift att sätta fokus på jämställdhetsfrågor inom hela kommunikationssektorn och lämna förslag som syftar till att stärka jämställdheten på dessa områden. Uppdraget skall vara avslutat senast den 30 juni 2001 och en särskild redovisning skall lämnas avseende frågor som rör IT-tjänsterna senast den 1 juli 2000.

I oktober 1999 gav regeringen flera myndigheter, däribland Banverket och Vägverket, i uppdrag att särskilt redovisa vilka åtgärder som vidtas för att utveckla jämställdheten mellan kvinnor och män inom respektive myndighets verksamhetsområde samt lämna en bedömning av hur genomförda åtgärder påverkar jämställdheten. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 maj 2000.

Skrivelsen har i denna del inte föranlett några motioner.

Utbildningspolitik

Skrivelsen

Trots att jämställdhet betonas i alla läroplaner visar olika studier att pojkars och flickors villkor i skolan inte är lika. Bland annat finns det skillnader i fråga om studieresultat, inflytande, tid och uppmärksamhet från lärare, val av

gymnasieprogram etc. Det är därför viktigt att vara uppmärksam på och arbeta med hur flickor och pojkar bemöts. Skolans verksamhet måste anpassas så att den tillgodoser både flickors och pojkars intressen och socialisation. Regeringen har prioriterat kvalitetsfrågan inom skolan för att därigenom ge fler möjlighet att förbättra sina resultat.

För att stödja och stimulera det lokala arbetet med bl.a. jämställdhetsfrågor i förskola, skola och vuxenutbildning har Utbildningsdepartementet startat ett värdegrundsprojekt. Skolverket har också fått i uppgift att arbeta fram ett referensmaterial för arbetet med värdegrundsfrågor inom skolan och i kommunerna.

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har utarbetat ett förslag på hur en allmän förskola, förskoleverksamhet för arbetssökandes barn och maxtaxa kan införas. Förslagen redovisas i rapporten Maxtaxa och allmän förskola (Ds 1999:53). Rapporten skall remissbehandlas varefter en proposition kommer att läggas fram.

Även om de könsbundna valen inom vuxenutbildningen har minskat något, söker sig alltjämt kvinnor och män till olika ämnen. En jämn könsfördelning har endast uppnåtts inom försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY). I den kommunala vuxenutbildningen är emellertid kvinnorna alltjämt kraftigt överrepresenterade. Regeringen har givit Skolverket i uppgift att även i fortsättningen prioritera arbetet med att bryta könsmönstren vid studieval samt att öka antalet män i den kommunala vuxenutbildningen.

Huvudansvaret för jämställdhetsarbetet inom den högre utbildningen och forskningen vilar på universiteten och högskolorna. Regeringens arbete har bl.a. inriktats på att verka för en jämnare könsfördelning i lärarkåren. Ett exempel på detta arbete är de resurser som regeringen har anvisat för 32 professurer för underrepresenterat kön och 10 gästprofessurer för kvinnor. Av de 32 professurerna har 29 tillsatts, samtliga med kvinnor. För att öka antalet kvinnliga forskarassistenter har medel motsvarande 73 anställningar anvisats under en sjuårsperiod från budgetåret 1995/96 till år 2002. Vidare har 30 miljoner kronor avsatts årligen under perioden 1995/96 till år 1999 för att öka antalet kvinnor med doktorandanställning. Regeringen har också gjort förändringar i högskolelagstiftningen som rör jämställdhet.

Under senare år har ett flertal projekt bedrivits för att öka antalet män inom barnomsorg och skola. I det betänkande som Lärarutbildningskommittén lämnade våren 1999, Att lära och leda – en lärarutbildning för samverkan och utbildning (SOU 1999:63), ges bl.a. förslag på att särskilda rekryterings-tjänster skall inrättas. Kommitténs förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

För att uppnå en jämnare könsfördelning har t.ex. samtliga lärosäten för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar liksom de med vård- respektive lärarutbildningar getts särskilda uppdrag att öka antalet elever av underrepresenterat kön. Uppdragen skall redovisas i respektive högskolas årsredovisning.

Högskoleverket har också fått i uppdrag av regeringen att utveckla undervisningen om genus och jämställdhet i jurist- och ekonomutbildningarna. Det är dessutom viktigt att denna utveckling av undervisningen till form och

innehåll även vidgas till andra utbildningar. Samtliga ämnesområden skulle kunna innehålla genusperspektiv på grundutbildningsnivå.

I skrivelsen redovisas ett flertal åtgärder som har vidtagits rörande genusforskning. Där lämnas också en redovisning av forskningsrådets verksamhet. Alla forskningsråden under Utbildningsdepartementet har till uppgift att främja jämställdhet mellan kvinnor och män såväl vid bedömning av ansökningar som i rådets olika arbetsgrupper och prioriteringskommittéer. Nya former för forskningsstöd prövas också kontinuerligt. År 1997 tillsatte regeringen även en grupp för samverkan mellan vissa forskningsfinansierande myndigheter. En utvärdering av samverkansgruppens arbete kommer att redovisas i regeringens forskningspolitiska proposition som enligt planerna kommer att lämnas till riksdagen under år 2000.

Motioner

I motion A2 framhåller *Kristdemokraterna* att det bör utredas om kunskaper som förvärvats på arbetsmarknaden och i hemarbete kan ges större värde vid ansökan till utbildning eller anställning genom införande av ett valideringsinstitut (yrkande 14). För att öka jämställdhetsfrågornas genomslag inom skolan bör en högskolelärarexamen införas där jämställdhetsfrågor och genusperspektiv ingår (yrkande 15). Med dagens regler för studiefinansiering missgynnas studerande med barn. Det är därför angeläget att det görs en översyn av studenternas helhetssituation så att det blir möjligt att kombinera studier med ett aktivt föräldraskap (yrkande 16).

I motion A5 konstaterar *Folkpartiet* att sedan barnutlägget avskaffades i särskilt vuxenstudiestöd (svuxa) har antalet studerande med stöd av svuxa sjunkit successivt. Församringen har medfört att många inte har kunnat fortsätta sina studier. I avvaktan på en mer heltäckande lösning bör därför barnutlägget återinföras (yrkande 6). Vidare bör regeringen redovisa en genusanalys av barnutläggets avskaffande och av att endast ersättning från arbetslöshetskassa numera ligger till grund för studiestödet i Kunskapslyftet.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har nyligen tillsatt en utredare med uppdrag att se på frågan om validering av vuxnas kunskap och kompetens. I uppdraget (dir. 1999:86) skall utredaren i ett första steg organisera och leda tre pilotprojekt i syfte att utveckla modeller och metoder för validering av utländsk yrkeskompetens på i första hand gymnasial nivå och annan yrkeskompetens som arbetsmarknaden kräver för ett visst yrke. I ett andra steg skall utredaren föreslå former och planera för en utvidgad försöksverksamhet med validering av vuxnas kunskap och kompetens på gymnasial nivå och vissa eftergymnasiala nivåer, t.ex. på en nivå som motsvarar försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY). Slutligen skall utredaren i ett tredje steg pröva behovet av ett nationellt system för validering av vuxnas kunskaper och kompetens. Arbetet skall ske i samverkan med Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och

Statens skolverk. Utskottet finner med hänsyn till det anförda att motion A2 (yrkande 14) bör avstyrkas.

1999/2000:AU6

Som anförts ovan vilar huvudansvaret för jämställdhetsarbetet inom den högre utbildningen och forskningen på universiteten och högskolorna. Regeringens arbete har bl.a. inriktats på att integrera ett genusperspektiv i undervisningen samt att öka genusforskningen. Även högskolelagen har ändrats så att från den 1 januari 1999 jämställdhet mellan kvinnor och män inte bara alltid skall iakttas utan också främjas i skolans verksamhet. Såvitt utskottet kan bedöma får motionärernas krav anses tillgodosedda genom vad som anförts. Motion A2 (yrkande 15) avstyrks därför.

Frågor rörande en reformering av studiestödssystemet har nyligen behandlats i riksdagen (bet. 1999/2000:UbU7). Utbildningsutskottet ställde sig i betänkandet bakom regeringens förslag i propositionen Ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/2000:10). Motionerna A2 (yrkande 16) och A5 (yrkande 6) avstyrks därför.

Socialpolitik

Skrivelsen

Socialdepartementet startade hösten 1997 ett utvecklingsprogram kallat Genderprogrammet för social välfärd. Målet med programmet är att medborgarna skall ha tillgång till god vård och service på lika villkor oavsett kön. Den första etappen av Genderprogrammet avslutades i oktober 1999. En kontinuerlig uppföljning av myndigheternas arbete med programmet har skett med flera instrument. Genderprogrammets andra etapp kommer att genomföras under perioden oktober 1999–september 2001 och målet är att varje förslag som läggs fram och beslutas i departementet och dess myndigheter skall föregås av en könskonsekvensanalys.

Som ett led i ett uppdrag som Riksförsäkringsverket (RFV) fick av regeringen år 1997 genomfördes en kartläggning av hanteringen av bidrag m.m. inom socialförsäkringen. Kartläggningen som gjordes ur ett könsperspektiv medförde att ett studie- och diskussionsunderlag togs fram som skall användas vid försäkringskassorna för att göra handläggarna där mer medvetna om sina egna värderingar när de fattar beslut.

Även arbetsskadeförsäkringen har under de senaste åren debatterats utifrån ett könsperspektiv. Kritikerna anser att 1993 års regelförändringar, som innebar att bevisreglerna skärptes, har medfört att kvinnor inte får sina arbetsskador godkända i samma omfattning som män. Ett problem vid analys av arbetsskadeområdet är att statistiken är bristfällig. RFV:s statistik över bifall och avslag har t.ex. inte delats upp efter kön förrän år 1998. Det är därför svårt att finna den empiriska grund som vore önskvärd för att bedöma vilken inverkan de ändrade bevisreglerna har haft och hur försäkringen har fungerat för kvinnor respektive män. RFV är medvetet om behovet av att dels förbättra statistiken, dels höja kvaliteten på handläggningen av arbetsskadeärenden. Både RFV och regeringen kommer också att arrangera seminarier för att öka kunskapen kring arbetsskador. Regeringen har även för

avsikt att analysera regelsystemet för bestämmande av livränta för försäkrade som är partiellt lediga för vård av barn.

I det gamla pensionssystemet finns vissa skillnader mellan könen som i huvudsak beror på att långt fler män än kvinnor har ATP. I det nya reformerade pensionssystemet som trädde i kraft den 1 januari 1999 kommer utbetalningarna att starta fr.o.m. år 2001. För att förbättra kvinnornas situation har den reformerade inkomstpensionen kompletterats med en garantipension som är på en högre nivå än dagens grundskydd.

Mäns och kvinnors behov av socialbidrag varierar mellan olika åldersgrupper och i fråga om storleken på bidrag samt under vilken tid bidrag utges. Förklaringar till att kvinnor och män bedöms ha olika behov av socialbidrag kan sökas på flera håll, dels hur villkoren för kvinnor och män i stort påverkar livsbetingelserna, dels hur socialtjänsten bedömer de kvinnor och män som söker socialbidrag.

Ett antal statliga utredningar och rapporter på hälsoområdet har under senare år anlagt ett jämställdhetsperspektiv: Jämställd vård – Olika vård på lika villkor (SOU 1996:133), Folkhälsorapporten 1997, Nationella folkhälsokommitténs underlagsrapporter (HSU 2000). Den löpande statistiken på hälsoområdet är också i allt större utsträckning könsuppdelad. Trots ett mycket omfattande faktaunderlag är det emellertid svårt att säga något entydigt om hälsa och hälso- och sjukvård ur ett jämställdhetsperspektiv.

Män har t.ex. kortare livslängd och har högre dödlighet i sjukdomar i alla åldrar än kvinnor. Kvinnor är emellertid de som har det största utnyttjandet av vård och läkemedel. Skillnaderna i dödlighet och sjuklighet mellan män och kvinnor förklaras av en kombination av genetiska faktorer och livsstilsfaktorer. Ändå är det förhastat att dra slutsatsen att män skulle vara missgynnade på hälsoområdet. I mångt och mycket är mannen fortfarande norm och gynnad. Genom den intensifierade uppmärksamhet som under senare år har ägnats jämställdhetsperspektivet har skillnader som dessa kunnat påvisas och insatser görs nu för att avhjälpa dem. De framsteg som har gjorts under de senaste åren består främst i att frågan nu är uppmärksammat och finns i allas medvetande. Genom att ett jämställdhetsperspektiv anläggs i såväl verksamheter, offentlig statistik, utvärderingar och utredningar skapas förutsättningar att identifiera problem och göra någonting åt dem.

I syfte att åstadkomma en patientfokuserad och tydlig reglering av patientens ställning avser regeringen att tillsätta en utredning som skall göra en samlad översyn av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Betänkandet Jämställd vård – Olika vård på lika villkor kommer att utgöra underlag vid utarbetandet av direktiv till utredningen.

Bland de äldre är det kvinnor, i större utsträckning än män, som utnyttjar den offentliga äldreomsorgen. En viktig förklaring är att det finns fler ensamstående kvinnor i hög ålder och att färre ensamstående kvinnor än män erhåller informell hjälp av anhöriga. Bland sammanboende får män hjälp från det offentliga för vård av kvinnan i långt större utsträckning än i det omvända förhållandet. De neddragningar som skett inom äldre vården under 1990-talet har därför drabbat kvinnorna hårdare än männen. Regeringen har, förutom att bevilja medel till ett antal prioriterade projekt, tillsatt en parla-

mentarisk äldreberedning som skall redovisa resultaten av sitt arbete senast den 1 maj 2003.

1999/2000:AU6

Kvinnor med funktionshinder har på många sätt sämre livsvillkor än män med funktionshinder. Jämfört med män utan funktionshinder blir avståndet till funktionshindrade kvinnors livssituation mycket stort. Det gäller t.ex. ekonomi, hälsa, förankring på arbetsmarknaden, politiskt inflytande och tillgång till välfärd. Regeringen har tagit olika initiativ för att förbättra jämställdhetsarbetet på handikappområdet.

Handikappombudsmannen har haft regeringens uppdrag att bevaka situationen för kvinnor med funktionshinder och rapportera sina resultat till regeringen. Bland annat har Handikappombudsmannen i en delrapport redovisat resultatet av en analys av länsrätternas domar i färdtjänstmål och konstaterat att flera av resultaten tyder på att kvinnor missgynnas i förhållande till män när det gäller rätten till färdtjänst.

Härutöver redogörs för ett flertal rapporter och studier där det har påvisats skillnader mellan män och kvinnor avseende handikappersättning, vårdbidrag, bilstöd och assistansersättning. Utifrån de undersökningar och resultat som redovisas om jämställdheten mellan funktionshindrade kvinnor och män drar regeringen den slutsatsen att frågan om kön och jämställdhet fortfarande har en undanskymd plats när det gäller personer som är funktionshindrade. En förklaring till detta kan vara att de av tradition endast har setts utifrån sitt funktionshinder, inte som kvinna eller man.

Regeringen avser att lägga fram en nationell plan för handikappområdet som kommer att innehålla åtgärder på kort och lång sikt för att förbättra förhållandena för kvinnor och män med funktionshinder.

Motioner

Kristdemokraterna påpekar i motion A2 att det statistiska underlaget avseende arbetsskadeförsäkringen sammantaget är bristfälligt. Riksförsäkringsverket (RFV) är medvetet om dessa brister och bör ges i uppdrag att åtgärda underlagsstatistiken så att tillförlitlig statistik kan tas fram (yrkande 17).

Flera studier har visat att kvinnor oftare drabbas av läkemedelsbiverkningar än män. En orsak kan vara att de kliniska tester som görs avseende dosering m.m. inte görs könsspecifikt. I USA, men inte i Sverige, finns lagstiftning om att sådana tester skall utföras. Ett kvalitetssystem bör därför utvecklas för att påvisa lämpligheten könsspecifikt. I betänkandet Jämställd vård – Olika vård på lika villkor (SOU 1996:133) berörs dessa frågor. Regeringen bör återkomma med förslag i frågan (yrkande 18).

Den psykiska och fysiska hälsan är i dag hotad för dem som vårdar sina anhöriga, ett problem som måste tas på allvar. Det är därför angeläget att Socialstyrelsen ges i uppdrag att genomföra studier och forskning avseende de effekter som hälsokontroller, hälsovård och andra stödåtgärder kan medföra för hälsotillståndet, och tryggheten i rollen, hos anhängvårdarna (yrkande 19). Handikappombudsmannen har efter en studie av samtliga länsrättsdomar rörande färdtjänst under år 1998 konstaterat att det inte går att utesluta att det finns könsdiskriminerande faktorer vid domstolarnas bedöm-

ning. Handikappombudsmannen bör därför ges i uppdrag att analysera orsakerna därtill och återkomma med förslag (yrkande 20).

1999/2000:AU6

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att både regeringen och RFV är medvetna om de brister i statistiken rörande arbetsskador som motionärerna tar upp och att båda har aviserat åtgärder för att komma till rätta med de uppmärksammade bristerna. Utskottet avstyrker därför motion A2 (yrkande 17).

Som regeringen pekar på har den intensifierade uppmärksamhet som ägnats jämställdhetsperspektivet inom hälso- och sjukvårdsområdet under senare år lett till att skillnader mellan könen har kunnat påvisas och insatser görs nu för att rätta till dem. Regeringen har också aviserat att den avser att tillsätta en utredning som skall göra en allmän översyn av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Vid utarbetandet av direktiv till utredningen kommer som nämnts betänkandet Jämställd vård – Olika vård på lika villkor att utgöra ett underlag. Med hänsyn därtill finner inte utskottet att det finns skäl till något tillkännagivande. Motion A2 (yrkande 18) avstyrks.

Efter förslag i budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1 utg. omr. 9 s. 65) anslag riksdagen 100 miljoner kronor årligen under perioden 1999–2001 att fördelas av Socialstyrelsen för stöd till dem som vårdar anhöriga. Av Socialstyrelsens meddelandeblad nr 2/99 framgår att Socialstyrelsen har fördelat medlen inom ramen för projektet ”Anhörig 300” där landets kommuner i samverkan med anhörig- och andra frivilligorganisationer skall utveckla stödet till familjer och andra närstående som vårdar. Målsättningen med medlen är att stödja och underlätta samt på olika sätt bidra till ökad livskvalitet för familjer och andra närstående till dem som är i behov av vård. Varje kommun skall utarbeta en treårig handlingsplan för utvecklingsarbetet med anhörigstödet. Den verksamhet som utlöses genom handlingsplanen skall kontinuerligt och systematiskt utvärderas. Vidare skall årligen en återrapportering och uppföljning ske till Socialstyrelsen. Socialstyrelsen svarar vidare för en nationell uppföljning, utvärdering samt kunskapsspridning. Slutrapport skall avlämnas till regeringen i juni 2002. Motion A2 (yrkande 19) avstyrks därför i den del som den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet har anfört.

Vägverket har i regleringsbrevet för år 2000 fått i uppdrag att utvärdera handikappolitiken på transportområdet. I uppdraget ingår bl.a. att utvärdera om det behövs en särskild tillsynsmyndighet för färdtjänsten. Arbetet avseende utvärderingen av färdtjänsten skall påskyndas och en delrapport avseende utvecklingen under perioden den 1 januari 1998–20 september 2000 skall lämnas senast den 1 november 2000. Vidare skall inom ramen för utvärderingen en kontroll göras av verksamheten ur ett konsumentperspektiv. Enligt vad utskottet har inhämtat kommer den av Handikappombudsmannen gjorda studien som nämnts att beaktas i detta arbete.

Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om det arbete som Rådet för jämställdhetsfrågor inom transport- och kommunikationspolitiken bedriver samt det särskilda uppdrag som bl.a. Vägverket har fått att, senast den 1 maj 2000, till regeringen redovisa vilka åtgärder som myndigheten har vidta-

Jämställdhet inom jordbruket, kultur- och ungdomspolitik

Av anställda inom *jordbrukssektorn* är 33 % kvinnor. Andelen kvinnliga företagare inom sektorn har under perioden 1995–1997 ökat från 8,5 % till 10 %. Kvinnornas roll i jordbruket tas ofta för given och deras ekonomiska betydelse för näringens tillväxt underskattas ofta. Det är därför viktigt att betydelsen av att både män och kvinnor ges arbetsmöjligheter uppmärksammas i samband med landsbygdsutveckling.

Stora delar av *kulturområdet* har under senare år varit föremål för utredningsarbete. I propositionen Konstnärernas villkor (prop. 1997/98:87) pekar regeringen på betydelsen av att de åtgärder som föreslås används till att undanröja de rådande skillnader som finns mellan män och kvinnor vad gäller deras villkor som konstnärer. I skrivelsen lämnas vidare en redogörelse för arbetet inom olika sektorer inom kulturpolitiken såsom film, kulturarv, medier m.fl.

I propositionen På ungdomars villkor (prop. 1998/99:115) lade regeringen fram mål för en nationell *ungdomspolitik*. Där slås det fast att all ungdomspolitik skall analyseras ur ett könsperspektiv. Förutom att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra hela ungdomspolitikens föreslås ett antal åtgärder av specifik jämställdhetskaraktär. Det lämnas också en redogörelse för det arbete som ungdomsstyrelsen bedriver.

Skrivelsen har i dessa delar inte föranlett några motionsyrkanden.

Idrottspolitik

Skrivelsen

Idrottens egen målsättning att inget kön skall vara representerat med mindre än 40 % i de rådgivande och beslutande organen har ännu inte uppfyllts. Andelen kvinnor har dock ökat och för år 1998 var andelen kvinnor i styrelserna för specialidrottsförbunden och distriktsförbunden 27 respektive 43 %. För att uppnå det angivna målet är det angeläget att fler kvinnor efter en avslutad aktiv karriär uppmuntras att ta på sig ledaruppgifter och förtroendeposter inom idrottsrörelsen. Insatser har också gjorts inom projektet Tjejer på arenan för att stärka unga flickor i deras roll inom idrotten.

Av den politik för idrottsområdet som riksdagen tidigare fattat beslut om, och som bygger på de förslag som regeringen presenterade i propositionen En idrottspolitik för 2000-talet (prop. 1998/99:107), följer bl.a. att idrottspolitik på 2000-talet bör bygga på ett aktivt stöd till en fri och självständig idrottsrörelse som ger lika förutsättningar för flickor och pojkar och kvinnor och män. För att uppnå detta krävs emellertid att ett bättre statistiskt underlag, där fördelningen på kön klart framgår, tas fram där stödet till idrotten bättre kan följas upp och utvärderas och dess effekter för bl.a. jämställdheten kan bedömas. En förbättrad statistik måste krävas av både idrottsrörelsen och kommunerna. Inte minst kommunerna spelar en viktig roll för att ge kvinnor

och män lika tillgång till lokaler, utrustning och ekonomiskt stöd för utövande av idrott.

För att ytterligare kartlägga hur resurser utnyttjas ur ett jämställdhetsperspektiv samt sprida kunskap om metoder och modeller som har bidragit till ökad jämställdhet på fritiden överväger regeringen att tillsammans med främst Svenska Kommunförbundet och Riksidrottsförbundet bilda ett gemensamt råd som skall verka för en rättvis fördelning av fritidsresurser. Stödet till friluft- och kvinnoorganisationer är för närvarande under utredning och regeringen kommer under år 2000 att förelägga riksdagen förslag i dessa frågor.

Motioner

I motion A2 pekar *Kristdemokraterna* på att trots de klara direktiv som Riksidrottsförbundet har gett till de olika specialidrottsförbunden finns det en uppenbar risk att de kvinnodominerade idrotterna missgynnas vid medelstillelningen. Farhågorna för en sådan diskriminerande prioritering inom kommunerna är ännu mer befogade. En utredning bör därför göras om resursfördelningen mellan kvinno- respektive mansdominerade idrotter (yrkande 21).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det är viktigt att kartlägga hur resurser utnyttjas ur ett jämställdhetsperspektiv samt att sprida kunskap om metoder och modeller som har bidragit till ökad jämställdhet. Regeringen har även för att kunna uppfylla dessa intentioner påbörjat ett arbete med att förbättra statistiken så att det, ur ett könsperspektiv, tydligt framgår, både inom olika kommuner och föreningar, vem som utnyttjar de olika resurserna och när det sker. Motion A2 (yrkande 21) avstyrks i den del den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

Storstads- och integrationspolitik

Regeringens *storstadspolitik*, som godkändes av riksdagen i december 1998, innehåller två mål. Det ena är att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för tillväxt för att de därmed skall kunna bidra till att nya arbeten skapas såväl inom regionerna som i övriga delar av landet. Det andra är att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare (bet. 1998/99:AU2). Arbetet för att uppnå de uppsatta målen sker bl.a. genom att regeringen med den s. k. storstadspropositionen (prop. 1997/98:165) som bas har brutit ned målformuleringar där det betonas att sysselsättningsgraden måste höjas för båda könen och att svenska språket måste stärkas både bland barn, ungdomar och vuxna. I allt detta arbete skall ett jämställdhetsperspektiv beaktas. Integrationsverket har fått till uppgift att utvärdera detta arbete.

Den svenska *integrationspolitiken* har som mål att särskilt värna demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjlighet-

er. Vikten av att verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter genomsyrar allt arbete på integrationsområdet. I flera avseenden har kvinnor med utländsk bakgrund en svårare situation än andra. Särskilt situationen för unga flickor har uppmärksammats. Bland annat har i syfte att förbättra denna grups situation en dialog inletts mellan organisationer, myndigheter och trossamfund. Andra exempel är det ekonomiska stöd som har lämnats till stiftelsen Kvinnor Kan och Riksförbundet för Internationella Föreningar för Invandrarkvinnor (RIFFI).

Skrivelsen har i dessa delar inte föranlett några motioner.

Migrationspolitik

Skrivelsen

Asylsökande kvinnor eller kvinnor som kommer till Sverige på grund av anknytning till en här boende man kan drabbas av särskilda svårigheter. Likaså kan en kvinna som kommer hit för att sammanbo med en man på olika sätt hamna i en svår situation. Den s.k. tvåårsregeln innebär att den utländska parten kan utvisas, om hon (eller han) har vistats i landet med uppehållstillstånd mindre än två år när förhållandet upphör. Upphållstillstånd kan emellertid undantagsvis beviljas av humanitära skäl trots att kvinnan (eller mannen) inte vistats i landet de föreskrivna två åren.

I början av år 2000 kommer regeringen att förelägga riksdagen en proposition om den s.k. tvåårsregeln vid uppehållstillstånd på grund av anknytning. Propositionens förslag bygger på den s.k. NIPU-kommitténs betänkande Ökad rättssäkerhet i asylärenden (SOU 1999:16) som i sin tur bl.a. tagit hänsyn till det förslag som Asylanknytningsutredningen presenterade i sitt betänkande (SOU 1997:152). Härutöver kommer regeringen att ge Invandrarverket olika uppdrag för att sprida information kring dessa frågor.

Motion

Kristdemokraterna framhåller i motion A2 (yrkande 9) att det är angeläget att det sker en skyndsam handläggning av frågan om förändringar av den s.k. tvåårsregeln för kvinnor och män som kommer till Sverige för att gifta sig med en svensk medborgare.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har till riksdagen lämnat en proposition (prop. 1999/2000:43) där den s.k. tvåårsregeln tas upp. Propositionen kommer att behandlas av riksdagen senare i vår. Med hänsyn därtill avstyrks motion A2 (yrkande 9).

Försvarspolitik

Skrivelsen

I skrivelsen redogörs för att det sedan flera år pågår ett aktivt jämställdhetsarbete inom totalförsvaret och freds räddningstjänsten. Merparten av åtgär-

derna har syftat till att underlätta för kvinnor att delta på samma villkor som män, samt att öka antalet kvinnor i försvaret. En studie bland kvinnliga anställda inom försvaret visar att hälften av de kvinnliga officerarna anser sig ha blivit trakasserade på grund av sitt kön. Redan tidigare har beslutats om åtgärder i form av t.ex. utbildning av personer som skall fungera som rådgivare och resurs på förbanden om problem med sexuella trakasserier uppstår. Utöver dessa åtgärder skall en probleminventering genomföras före årsskiftet 1999/2000 på alla förband vilken skall leda till lokala handlingsplaner. Regeringen avvaktar tills vidare resultatet av dessa arbeten innan ytterligare åtgärder vidtas.

Inom freds räddningstjänsten genomfördes både år 1998 och år 1999 en introduktionsutbildning för kvinnor vid Räddningsverkets skola i Rosersberg. En utvärdering visar att intresset för utbildningen har varit stort och att resultaten från den har varit positiva.

Motioner

I motion A2 noterar *Kristdemokraterna* att Försvarmakten har vidtagit vissa åtgärder för att få slut på sexuella trakasserier och för närvarande arbetar med ett åtgärdepaket för att komma till rätta med problemen. Det är viktigt att detta arbete följs upp (yrkande 22).

Utskottets ställningstagande

I regleringsbrevet till Försvarmakten för år 2000 är en redovisning begärd avseende jämställdhetsfrågorna inom försvaret. Under hösten 1999 har det startats ett projekt som skall löpa under år 2000 där varje förband och skola inom försvaret skall utreda och analysera vilka orsaker som kan ligga bakom sexuella trakasserier. Vidare skall varje förband och skola inrätta en rådgivande funktion. Av återrapporteringen skall framgå vilka skolor och förband som har infört handlingsplaner och rådgivningsfunktioner.

Med hänsyn härtill anser utskottet att motion A2 (yrkande 22) bör avstyrkas.

Jämställdhetsarbetet och EU

Skrivelsen

I skrivelsen konstaterar regeringen att det internationella intresset för Sveriges jämställdhetspolitik är stort. Jämställdhetsarbetet inom EU, Norden, Europarådet, ILO samt inom FN redovisas.

När det gäller jämställdhetsarbetet inom EU konstaterar regeringen att jämställdhetsfrågorna har fått en väsentligt starkare ställning i EU-samarbetet genom Amsterdampfördraget. Jämställdhet mellan kvinnor och män ingår nu i fördraget som ett av de grundläggande målen, något som Sverige i hög grad bidragit till. Även den s.k. mainstreamingstrategin, dvs. att ett jämställdhetsperspektiv skall beaktas och främjas i gemenskapens alla aktiviteter, har skrivits in i fördraget. Lönediskrimineringsförbudet har skärpts, likalöneprin-

cipen fått ökad tyngd och det har klarlagts att det är tillåtet att använda s.k. positiv särbehandling av underrepresenterat kön i syfte att åstadkomma jämställdhet i praktiken på arbetsmarknaden.

Jämställdhet mellan kvinnor och män utgör vidare ett mål i EU:s sysselsättningsriktlinjer. Sysselsättningsriktlinjerna för 1999 förutsätter för första gången både integrering av ett jämställdhetsperspektiv och särskilda insatser för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Beslut har fattats om att införa ett system med indikatorer och konkreta mål, benchmarking, för att bättre kunna jämföra hur medlemsstaterna genomför de beslut som fattades vid FN:s kvinnokonferens i Beijing 1995.

Det handlingsprogram för lika möjligheter för kvinnor och män (1996–2000) som beslutades år 1995 håller på att avslutas. Programmet syftar främst till erfarenhetsutbyte, spridande av goda exempel i jämställdhetsarbetet och stöd till projekt. De områden som prioriteras är bl.a. jämställdhet på arbetsmarknaden och i ekonomin, könsfördelningen i beslutande församlingar, förenande av yrkes- och familjeliv samt metoder och modeller för att genomsyra alla politikområden med ett jämställdhetsperspektiv.

Det internationella jämställdhetsarbetet kommer att kräva stora insatser de närmaste åren. Det handlar enligt regeringen i första hand om förberedelser inför och arbetet under Sveriges ordförandeskap i EU första halvåret 2001. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en av de prioriterade frågor som Sverige framöver skall driva aktivt inom EU. Enligt jämställdhetsskrivelsen skall Sverige med sina erfarenheter söka sätta jämställdhetsfrågan högt på den europeiska dagordningen inför det svenska ordförandeskapet.

Det nordiska jämställdhetsarbetet redovisas i skrivelsen liksom jämställdhetsinsatserna inom Europarådet, Internationella arbetsorganisationen (ILO) och FN samt utvecklingssamarbetet.

Motioner

Moderaterna anser i motion A1 (yrkande 3) att regeringen snarast bör efterkomma EU:s rekommendationer till Sverige och vidta åtgärder för att motverka den könsuppdelade arbetsmarknaden och att reducera skattebördan på arbetsinkomster.

Kristdemokraterna betonar i motion A2 vikten av att erfarenheterna från EU:s jämställdhetsarbete tas till vara i fortsatta svenska insatser på jämställdhetsområdet (yrkande 23). Partiet anser vidare att jämställdhetsarbetet under Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd bör bedrivas under följande tre rubriker: Ett barnvänligt arbetsliv, Männens roll i jämställdhetsarbetet och Kvinnorepresentationen (yrkande 26). Vidare poängterar Kristdemokraterna vikten av att dagordningen inför ordförandeskapet förankras i riksdagen och att bred enighet kan skapas kring de frågor som skall fokuseras. Alla partier har ett ansvar för att bidra till att Sveriges insatser under ordförandeskapet blir förtroendeskapande och offensiva i det fortsatta jämställdhetsarbetet (yrkande 27). I motion A804 (yrkande 20) förespråkar Kristdemokraterna att frågan om jämställdhetsmärkning bör föras upp på EU-nivå.

Utskottets ställningstagande

EG-kommissionens rekommendationer till Sverige

EU:s fördjupade sysselsättningsarbete är nu inne på sitt tredje år. I slutet av år 1999 antog ministerrådet respektive Europeiska rådet ett sysselsättningspaket bestående av tre delar: sysselsättningsriktlinjer för 2000, en sysselsättningsrapport för 1999 och rekommendationer till medlemsländerna om genomförande av sysselsättningspolitik (sysselsättningsrekommendationer). Vidare beslutades om inrättandet av en sysselsättningskommitté.

På grundval av den utvärdering som gjorts av de nationella handlingsplanerna för sysselsättningen hade EG-kommissionen utarbetat förslag till rekommendationer inom nio huvudområden. Rekommendationer riktades till samtliga medlemsstater. Rådet rekommenderar att Sverige skall ”1) Vidta åtgärder för att minska inkomstskattebördan med tyngdpunkt på låginkomsttagare och 2) Av jämställdhetsskäl utreda på vilket sätt könsuppdelningen i olika sektorer och yrkeskategorier kan minskas.”

I fråga om den sistnämnda rekommendationen om åtgärder för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden instämmer såväl regeringen som arbetsmarknadsutskottet i vikten av att åtgärder vidtas. En rad åtgärder som redovisas i jämställdhetsskrivelsen och som i flera fall också behandlas i detta betänkande syftar direkt eller indirekt till att minska könsuppdelningen i olika sektorer och i olika yrkeskategorier. Resultat av insatserna kan dock, vilket regeringen påpekar i jämställdhetsskrivelsen, uppnås först på lång sikt.

Som framgått har utskottet i anslutning till behandlingen av budgetpropositionen för år 2000 (bet. 1999/2000:AU1) uttalat att AMV ytterligare bör intensifiera sitt arbete med att bryta könssegregeringen. Vikten av ett fortlöpande metodutvecklingsarbete och spridning av erfarenheter betonades. Regeringen anser i Sveriges handlingsplan för sysselsättning för år 1999, vilken utarbetats mot bakgrund av EU:s sysselsättningsriktlinjer, att AMV:s ansträngningar för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden är betydande. Där sägs att arbetet i större utsträckning bör inriktas mot vägledningsinsatserna, eftersom förmedlingen därigenom kommer i kontakt med flest arbetssökande. Vägledningen äger rum vid en tidpunkt då de arbetslösa har störst anledning att fundera över sitt yrkesval.

När det gäller rådets rekommendation till Sverige i fråga om skattesänkningar vill arbetsmarknadsutskottet hänvisa till beslut som riksdagen fattat med anledning av budgetpropositionen för år 2000 och som innefattar bl.a. skattesänkningar med särskild inriktning mot låg- och medelinkomsttagare (bet. 1999/2000:FiU1, rskr. 28).

Det finns här anledning att framhålla att Sverige i EU-samarbetet aktivt verkat för att rådet på sysselsättningsområdet skall kunna ge konkreta rekommendationer till de enskilda medlemsstaterna. Utskottet anser att regeringen i konsekvens med detta tydligt och konkret har tagit fasta på de re-

kommandationer som rådet lämnat till Sverige. I sammanhanget kan nämnas att Sverige också står bakom EU:s sysselsättningsriktlinjer för 2000 och som innefattar åtgärder mot könssegregering på arbetsmarknaden. I sysselsättningsriktlinjernas fjärde pelare som syftar till att stärka jämställdhetspolitiken anges åtgärder mot könssegregering på arbetsmarknaden som en viktig beståndsdel. Motion A1 (yrkande 3) avstyrks.

Erfarenhetsutbyte m.m.

Arbetsmarknadsutskottet delar tillfullo uppfattningen som förs fram i en motion från Kristdemokraterna att erfarenheterna av EU:s jämställdhetsarbete skall beaktas och tas till vara i Sveriges fortsatta insatser på jämställdhetsområdet. Utbyte och tillvaratagande av erfarenheter som vinnas på olika håll är grundläggande delar såväl i unionens jämställdhetsarbete som i dess sysselsättningssamarbete.

Som framgår av regeringens skrivelse är de främsta syftena med EU:s fjärde jämställdhetsprogram för perioden 1998–2000 erfarenhetsutbyte, spridande av goda exempel i jämställdhetsarbetet och stöd till projekt. Ett exempel på detta är det tidigare nämnda projektet Jämställdhet i ledningssystem där länsstyrelserna i Västra Götalands och Stockholms län i partnerskap med National Women's Council of Ireland samarbetar för metodutveckling när det gäller mainstreaming och benchmarking.

Utskottet ser positivt på det framgångsrika arbete med indikatorer och benchmarking som ägt rum inom EU på senare tid. Under det finländska ordförandeskapet i EU:s ministerråd andra halvåret 1999 presenterades en rapport om ett sådant arbetssätt när det gäller kvinnor i beslutsfattande positioner. Detta har medfört att nio indikatorer har fastställts när det gäller kvinnors deltagande i beslutsfattande positioner i exempelvis parlament, regeringar och högre domstolsväsende. Genom detta möjliggörs jämförelser mellan EU:s medlemsländer.

Rådet har vidare beslutat att utvidga arbetet med indikatorer och benchmarking till ytterligare två områden, nämligen våld mot kvinnor och frågan om att förena föräldraskap med förvärvsarbete. Enligt vad utskottet erfarit avser såväl Portugal som Frankrike, vilka föregår Sverige som ordförandeländer i ministerrådet, att fortsätta arbetet med att utveckla indikatorer och benchmarking på jämställdhetsområdet. Mot bakgrund av vad som anförts avstyrker utskottet motionerna A2 (yrkande 23) och A804 (yrkande 20).

Ordförandeskap och utvidgning

Som framgått anges det i regeringens skrivelse att jämställdhet mellan kvinnor och män är en av de prioriterade frågor som Sverige framöver skall driva aktivt inom EU. Jämställdhet är också en av de frågor som kommer att prioriteras under det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd första halvåret 2001. Det är dock enligt utskottets uppfattning ännu för tidigt att mer ingående precisera vilka jämställdhetsfrågor som kommer att stå i fokus under det svenska ordförandeskapet i EU. Skälet är givetvis att verksamhet och beslut under de ordförandeskap som föregår Sveriges ordförandeskap i hög

grad påverkar ministerrådets arbete under den svenska ordförandeskapsperioden. Ett framgångsrikt svenskt ordförandeskap förutsätter såväl initiativkraft som lyhördhet.

Rent allmänt kan dock utskottet konstatera att frågor om kvinnorepresentation och ett barnvänligt arbetsliv, som enligt Kristdemokraterna bör prioriteras under det svenska ordförandeskapet, redan återfinns högt uppe på såväl den svenska regeringens som EU:s dagordning. Den senare punkten kan sägas ingå i sysselsättningsriktlinjernas fjärde pelare som avser jämställdhetsfrågor. Där framhålls betydelsen av att kunna förena förvärvsarbete och familjeliv liksom vikten av att främja återinträde på arbetsmarknaden. Enligt vad utskottet erfarit väntas det också bli aktuellt att ta upp frågor om män och jämställdhet under det svenska ordförandeskapet.

Kristdemokraterna betonar i en motion vikten av att dagordningen inför Sveriges ordförandeskap i ministerrådet förankras i riksdagen. Utskottet vill här peka på att regeringen enligt 10 kap. riksdagsordningen fortlöpande skall informera riksdagen om EU-samarbetet. Utskottet kan konstatera att en bred politisk uppslutning kring Sveriges insatser under ordförandeskapet skulle gagna det fortsatta jämställdhetsarbetet.

Arbetsmarknadsutskottet delar Lena Eks m.fl. (c) uppfattning i motion A4 att det är viktigt att uppmärksamma problemen kring prostitution och handel med människor för prostitution i kontakterna med EU:s ansökarländer. Från svensk sida togs frågor av denna karaktär upp av statssekreteraren i Utrikesdepartementet Gun-Britt Andersson när den första jämställdhetskonferensen med EU:s medlemsländer och EU:s ansökarländer ägde rum i Stockholm i november 1999. Utskottet förutsätter att regeringen uppmärksammar frågan även i fortsättningen.

Mot bakgrund av vad som anförts avstyrker utskottet motionerna A2 (yrkandena 26 och 27) samt A4 (yrkande 2).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A1 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:A5 yrkande 1, 1999/2000:A802 yrkandena 1–3, 1999/2000:A805 yrkandena 1, 3, 11 och 12, 1999/2000:A807 yrkande 3 samt 1999/2000:A812,

res. 1 (m)

res. 2 (kd, fp)

2. beträffande *spridning av forskning från kvinnomaktutredningen* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkande 2 och 1999/2000:A819 yrkande 1,

3. beträffande *kvotering m.m.* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A805 yrkande 2, 1999/2000:A819 yrkande 5 och 1999/2000:Sf640 yrkande 7,

res. 3 (m)

4. beträffande *kvinnliga myndighetschefer*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 25,
res. 4 (kd, c, fp)
5. beträffande *3-R-metoden*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A819 yrkande 6,
6. beträffande *könsuppdelad statistik*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A819 yrkande 4,
7. beträffande *kvinnors företagande*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A5 yrkande 2,
8. beträffande *vårdnads- och umgängesrättsdomar m.m.*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkandena 5 och 6,
res. 5 (m, kd)
9. beträffande *föräldraledighet m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A806 yrkande 7 och
1999/2000:A819 yrkande 14,
10. beträffande *tvärpolitisk utredning med uppgift att analysera den
nya mansrollen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A819 yrkande 23 och
1999/2000:Ju722 yrkande 1,
11. beträffande *jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män
m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkande 8,
1999/2000:A803 yrkande 1 och 1999/2000:A806 yrkande 6,
res. 6 (kd)
res. 7 (c)
12. beträffande *ändring i lagen om fridskränkingsbrott*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 7,
13. beträffande *användande av elektronisk fotboja i samband med
besöksförbud*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A5 yrkande 7,
res. 8 (fp)
14. beträffande *åtgärder för att stoppa könshandeln*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A4 yrkande 1,
15. beträffande *upphandling av larpaket för hotade kvinnor*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 11,
16. beträffande *rättsintyg och rätt för misshandlade kvinnor att bo
kvar i den gemensamma bostaden*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkandena 10 och 12
samt 1999/2000:A4 yrkande 3,
res. 9 (kd)
res. 10 (c)

17. beträffande *Rikskvinnocentrum och tjejjourer*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A4 yrkande 4 och
1999/2000:A804 yrkande 24,

res. 11 (c)

18. beträffande *jämställdhetsmärkning och upphandling*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkande 4,
1999/2000:A5 yrkande 3 och 1999/2000:A819 yrkande 12,

res. 12 (kd, fp)

res. 13 (mp)

19. beträffande *arbetsliv – familjeliv*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkande 3 samt
1999/2000:A804 yrkandena 3 och 4,

res. 14 (kd)

20. beträffande *offentliga arbetsgivare*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A804 yrkandena 6 och 7
samt 1999/2000:A816,

21. beträffande *maxtaxa*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A3 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anfört om jämställdhets-
spekten på förslag till maxtaxa och allmän förskola,

res. 15 (s, v)

22. beträffande *arbetstid*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A1 yrkande 5,

res. 16 (m)

23. beträffande *kvinnor och ledarskap*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkande 1 och
1999/2000:A5 yrkande 5,

res. 17 (kd, fp)

24. beträffande *välfärdsutveckling*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A819 yrkande 11,

25. beträffande *hushållsnära tjänster*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A5 yrkande 4,

res. 18 (m, kd, c, fp)

26. beträffande *handlingsplaner*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A230 yrkande 8,

27. beträffande *införande av ett valideringsinstitut*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 14,

28. beträffande *införandet av en högskolelärarexamen där jäm-
ställdhetsfrågor och genusperspektiv ingår*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 15,

29. beträffande *studiestöd m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkande 16 och
1999/2000:A5 yrkande 6,

res. 19 (kd)

res. 20 (fp)

30. beträffande *bättre underlagsstatistik hos Riksförsäkringsverket*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 17,

31. beträffande *könsspecifik läkemedelsprövning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 18,

res. 21 (kd)

32. beträffande *anhörigvårdare*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 19,

res. 22 (kd)

33. beträffande *analys av färdtjänstomar*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 20,

res. 23 (kd)

34. beträffande *resursfördelningen mellan kvinno- respektive mans-*
dominerade idrotter

att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 21,

res. 24 (kd)

35. beträffande *den s.k. tvåårsregeln*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 9,

36. beträffande *sexuella trakasserier i försvaret*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A2 yrkande 22,

37. beträffande *EU-rekommendationer*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A1 yrkande 3,

res. 25 (m, kd)

38. beträffande *erfarenhetsutbyte*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkande 23 och
1999/2000:A804 yrkande 20,

39. beträffande *ordförandeskap och utvidgning*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A2 yrkandena 26 och 27
samt 1999/2000:A4 yrkande 2,

res. 26 (kd)

res. 27 (c)

40. beträffande *regeringens skrivelse 1999/2000:24*
att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hans Andersson

I beslutet har deltagit: Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Björn Kaaling (s), Martin Nilsson (s), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Camilla Sköld Jansson (v), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m), Barbro Feltzing (mp), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Henrik Westman (m) och Cinnika Beiming (s).

1. Mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken (mom. 1)

Kent Olsson, Patrik Norinder, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Mål och inriktning – makt och resurser** som börjar med ”Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning” och slutar med ”(yrkande 3) samt A812” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att jämställdhetspolitiken bör få en ny och långsiktig inriktning så att den bidrar till att självständiga kvinnor och män kan forma sin tillvaro enligt egna önskemål och behov. Politiken bör utformas så att den skapar möjligheter och mångfald så att vuxna människor själva kan utforma sina liv på det sätt som var och en, ensam eller som del av ett hushåll, önskar. Genom att individens möjligheter att förena arbetsliv och familjeliv förbättras blir det också möjligt att räcka till i vardagen.

Grundsynen måste enligt utskottet vara att vi alla är olika men lika mycket värda. Det innebär att ingen får diskrimineras på grund av kön. Jämställdheten måste betraktas ur perspektivet att varje människa skall ses som en individ och inte som en del av ett kollektiv.

Enligt utskottets uppfattning bör skattetrycket sänkas så att människor får möjlighet att leva på sin lön. Därigenom blir det möjligt för både kvinnor och män att känna sig trygga och oberoende. Vidare bör skattereduktion för hemnära tjänster införas.

Den offentliga sektorns monopol på kvinnodominerade områden som vård, undervisning samt barn- och äldreomsorg utgör betydande hinder mot jämställdhet mellan kvinnor och män. Monopolen har lett till inlåsningseffekter och dålig löneutveckling för kvinnor. Utskottet anser att monopolerna måste avskaffas och verksamheten konkurrensutsätts så att även kvinnors arbete utförs på en *marknad*. Ett avskaffande skulle också medföra att kvinnors företagande ökade väsentligt. Till detta kommer att kvinnor i lika hög grad som män skulle kunna finna alternativa arbetsgivare och lönerna skulle bestämmas på individnivå. Det är angeläget att löner fastställs på en marknad och att de därmed återspeglar arbetsinsatser, kompetens, engagemang och resultat i arbetet.

Utskottet hyser mot denna bakgrund övertygelsen att det enda verk samma sättet att motverka den könsuppdelade arbetsmarknaden i Sverige är att åtgärda strukturproblemen och avskaffa de offentliga monopolerna.

Mot bakgrund av vad som anförts tillstyrker utskottet motionerna A1 yrkandena 1, 2 och 4, A802 yrkandena 1–3 samt A805 yrkandena 1, 3, 11 och 12. Det anförda bör ges regeringen till känna. Utskottet avstyrker övriga motioner som behandlas i sammanhanget.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken* att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A1 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:A802 yrkandena 1–3 och 1999/2000:A805 yrkandena 1, 3, 11 och 12 samt med avslag på motionerna

2. Mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken (mom. 1)

Stefan Attefall (kd), Maria Larsson (kd) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Mål och inriktning – makt och resurser** som börjar med ”Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning” och slutar med ”(yrkande 3) samt A812” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är det uppenbart att kvinnor lönediskrimineras. Sannolikt är lönediskriminering den mest uppenbara och spridda formen av könsdiskriminering som lever kvar. Att avskaffa de löneskillnader som enbart kan förklaras av kön framstår därför som den kanske viktigaste uppgiften för jämställdhetspolitiken.

I sammanhanget vill utskottet lyfta fram den könssegregerade arbetsmarknaden. Det är ett faktum att många kvinnor arbetar i kvinnodominerade yrken inom den offentliga sektorn. Nästan 8 av 10 kvinnor arbetar i yrken som är kvinnodominerade. Som regeringen konstaterar i jämställdhetskravet är löneskillnaderna större i den offentliga sektorn än i den privata.

Enligt utskottets mening råder det i praktiken en monopolsituation inom stora delar av den offentligt finansierade sektorn. Det resulterar i att lönerna hålls nere och att ett slags näringsförbud finns i de verksamheter där kvinnor har erfarenhet och kompetens. Utskottet anser att om lönerna skall bli rättvisa så måste anställda inom vård, skola och andra delar av den offentliga sektorn få ta del av den dynamik som det innebär att ha flera arbetsgivare att välja mellan.

Det är enligt utskottets uppfattning nödvändigt att bryta upp monopolen inom den offentliga sektorn för att motverka löneskillnader mellan kvinnor och män. Sådana strukturella förändringar är nödvändiga för att kvinnor själva skall kunna välja arbetsgivare, bestämma arbetsformerna samt kunna konkurrera på en marknad och därigenom ha möjlighet att nå upp till männens lönenivåer. Utskottet tillstyrker motionerna A5 yrkande 1 och A807 yrkande 3. Det anförda bör ges regeringen till känna. Övriga motioner som behandlas i sammanhanget avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A5 yrkande 1 och 1999/2000:A807 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1999/2000:A1 yrkandena 1, 2 och 4, 1999/2000:A802 yrkandena 1–3, 1999/2000:A805 yrkandena 1, 3, 11 och 12 och 1999/2000:A812 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Kvotering m.m. (mom. 3)

1999/2000:AU6
Reservationer

Kent Olsson, Patrik Norinder, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Mål och inriktning – makt och resurser** som börjar med ”I överensstämmelse med” och slutar med ”Sf640 (yrkande 7)” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning måste kvotering avvisas som metod för att uppnå ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Kvotering är uttryck för bristande tilltro till kvinnors förmåga och för övertro på regleringar. Ekonomisk eller politisk makt kan inte bli föremål för fördelningspolitik – makt är något som enskilda individer skaffar sig genom kompetensuppbyggnad, nätverksbyggande och målmedvetet arbete. Utskottet förordar en politik som gör det möjligt för både kvinnor och män att nå maktpositioner inom alla samhällsområden.

Med hänsyn till det anförda föreslår utskottet ett tillkännagivande i enlighet med motion A805 yrkande 2 i berörd del. Motionerna A819 yrkande 5 och Sf640 yrkande 7 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *kvotering m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A805 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1999/2000:A819 yrkande 5 och 1999/2000:Sf640 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Kvinnliga myndighetschefer (mom. 4)

Margareta Andersson (c), Stefan Attefall (kd), Maria Larsson (kd) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Mål och inriktning – makt och resurser** som börjar med ”Utskottet delar regeringens” och slutar med ”förebild på jämställdhetsområdet” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är anmärkningsvärt att endast 17 av de 62 myndighetschefer som regeringen utsett under en 12-månadersperiod (till november 1999) är kvinnor. Detta innebär att andelen kvinnliga myndighetschefer fortfarande uppgår till en fjärdedel och att det därmed inte skett någon ökning. Enligt utskottets uppfattning innebär detta ett underbetyg åt regeringen som har ökad jämställdhet som ett högt prioriterat mål.

Utskottet anser att det krävs en betydande ökning av andelen kvinnliga myndighetschefer så att det blir möjligt att nå målet om minst 40 % kvinnor på dessa befattningar före år 2001. Att uppnå det aktuella målet är enligt utskottets uppfattning en förutsättning för att regeringens jämställdhetspolitik skall kunna ha trovärdighet. Utskottet vill i sammanhanget betona vikten av att motverka och undanröja löneskillnader på grund av kön. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att ett tillkännagivande riktas till regeringen med anledning av motion A2 yrkande 25.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *kvinnliga myndighetschefer*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkande 25 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. Vårdnads- och umgängesrättsdomar m.m. (mom. 8)

Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m) och Henrik Westman (m) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Män och jämställdhet** som börjar med "I likhet med" och slutar med "vad utskottet anför" bort ha följande lydelse:

Sedan den 1 oktober 1998 har domstolarna fått utökade möjligheter att, utifrån vad som är bäst för barnet, döma till gemensam vårdnad och växelvis boende. Det är angeläget att det sker en uppföljning så att dessa nya möjligheter tillämpas av domstolarna på ett sådant sätt att det inte blir till men för barnet. Utskottet tillstyrker därför motion A2 (yrkande 6). Det anförda bör ges regeringen till känna. Motion A2 (yrkande 5) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *vårdnads- och umgängesrättsdomar m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkande 6 och med avslag på motion 1999/2000:A2 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

6. Jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män m.m. (mom. 11)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Män och jämställdhet** som börjar med "Utöver den i" och slutar med "utskottet har anför" bort ha följande lydelse:

Merparten av det våld som utövas mot kvinnor är sexuellt relaterat. Det är därför angeläget att kraftfulla åtgärder vidtas för att män skall ta ett större ansvar för sin sexualitet. En viktig roll i detta sammanhang spelar de manliga nätverk som bildas med målsättningen att respektera kvinnors och barns integritet och att bilda opinion mot förnedrande kvinno- och mansbilder. Ett exempel på ett sådant nätverk är det manliga nätverket MAN som det kristdemokratiska ungdomsförbundet har tagit initiativ till. Det räcker emellertid inte med en enstaka initiativ. Därför bör det dels startas en landsomfattande kampanj riktad mot gymnasieskolan med inriktning på att unga män måste ta ansvar för sin sexualitet, dels ske en uppmuntran av andra jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män.

Vad som anförts ovan bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker motionerna A2 (yrkande 8) och A803 (yrkande 1). Motion A806 (yrkande 6) avstyrks i de delar den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet har anför.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män m.m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A2 yrkande 8 och 1999/2000:A803 yrkande 1 och med avslag på motion 1999/2000:A806 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män m.m. (mom. 11)

Margareta Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Män och jämställdhet** som börjar med ”Utöver den i ” och slutar med ”utskottet har anfört” bort ha följande lydelse:

En stor del av det våld som män utsätter kvinnor för är sexuellt relaterat och i de flesta fall när en kvinna misshandlas är hon bekant med gärningsmannen. Det finns också skäl att se sambanden mellan brott som begås inom gruppen unga män och det sexualiserade våld som utövas av män mot kvinnor. Ett entydigt fördömande av sexualiserat våld och aktiva åtgärder mot detta måste förenas med insatser för att komma till rätta med alltför många unga mäns inställning till våld som metod för konfliktlösning. I dag finns det inte något medvetet arbete inom skola, socialtjänst och polisväsende för att påverka attityden hos de pojkar och unga män som begår våldshandlingar och därmed förändra sättet på vilket de ser på våld och sin egen könsroll. Utskottet ansluter sig därför till motionärernas ståndpunkt i motion A806 (yrkande 6) att regeringen i regleringsbrev till berörda myndigheter uppmärksammar frågan om pojkars våldsanvändning och syn på sin könsroll. Motionerna A2 (yrkande 8) och A803 (yrkande 1) avstyrks i de delar de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet har anfört.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A806 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1999/2000:A2 yrkande 8 och 1999/2000:A803 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Användande av elektronisk fotboja i samband med besöksförbud (mom. 13)

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Kvinnofrid** som börjar med ”I frågor rörande” och slutar med ”motion A5 (yrkande 7)” bort ha följande lydelse:

Att minimera det könsrelaterade våldet som främst kvinnor utsätts för är ett av de viktigaste målen för jämställdhetspolitiken. En stor del av alla misshandelsfall inträffar dessutom i hemmet och många av dem har sin grund i alkoholmissbruk. För att ge kvinnor ett bättre skydd bör det, som redan förekommer i flera delstater i USA, bli möjligt att förse den som på fri fot överträder ett meddelat besöksförbud med elektronisk fotboja. Det som utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna. Motion A5 (yrkande 7) bör därför bifallas.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *användande av elektronisk fotboja i samband med besöksförbud*

att riksdagen med anledning av 1999/2000:A5 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. rättsintyg och rätt för misshandlade kvinnor att bo kvar i den gemensamma bostaden (mom. 16)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Kvinnofrid** som börjar med ”Som har framgått” och slutar med ”motion A4 (yrkande 3)” bort ha följande lydelse:

Kvinnor bör ges fler möjligheter att freda sig än vad som finns för närvarande. Enligt de nuvarande reglerna blir det oftast mannen, som är den som har utfört misshandeln, som stannar kvar i den gemensamma bostaden, medan den skadade och livrädda kvinnan tvingas att lämna densamma. Endast vid mycket allvarliga fall av misshandel grips, anhålls eller häktas mannen. Utskottet anser emellertid, liksom Kristdemokraterna, att kvinnan, i avvaktan på beslut om vem som skall ha rätt att bo kvar i den gemensamma bostaden, borde ges denna rätt. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet motion A2 (yrkande 10).

Många av de män som gör sig skyldiga till misshandel lagförs aldrig. En orsak är att rättsintygen har en alltför dålig kvalitet för att kunna användas som bevis vid rättegångar. I dag är knappt en tredjedel av rättsintygen användbara. För närvarande ingår ett avsnitt om rättsintyg i början av läkarutbildningen. Detta avsnitt bör repeteras när studenten har nått en högre medicinsk utbildningsnivå vilket ökar de reella möjligheterna för en bedömning av misshandelsskador, som i många fall kan vara svårtolkade. Genom Rikskvinnocentrum kan ett flertal kvinnor följas under sjukhusvård och rättsprocess. Därigenom kan rättsintygens betydelse för utfallet i domstol undersökas.

Vad som anförs i anledning av motion A2 (yrkandena 10 och 12) bör ges regeringen till känna. Motion A4 (yrkande 3) avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet har anfört.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *rättsintyg och rätt för misshandlade kvinnor att bo kvar i den gemensamma bostaden*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkandena 10 och 12 samt med avslag på motion 1999/2000:A4 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Rättsintyg och rätt för misshandlade kvinnor att bo kvar i den gemensamma bostaden (mom. 16)

Margareta Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Kvinnofrid** som börjar med ”Som har framgått ” och slutar med ”motion A4 (yrkande 3)” bort ha följande lydelse:

I dag är knappt en tredjedel av rättsintygen användbara. Den dåliga kvaliteten på rättsintygen är en av orsakerna till att ett alltför stort antal mål måste läggas ned på grund av undermålig bevisning. En förbättring måste därför ske av rättsintygens kvalitet. I dag pågår olika försök som bl.a. Rättsmedicinalverket ansvarar för och som innebär en koncentration av rättsintygshanteringen till ett fåtal kliniker i landet etc. Utskottet ställer sig tveksamt till detta och finner tvärtom att kunskapsnivån måste öka generellt på området och spridas till så många som möjligt inom sjukvården. För att uppnå detta måste läkarutbildningen förbättras inom detta område så att skadorna kan bedömas och dokumenteras omedelbart i samband med att kvinnan söker vård.

Vad utskottet anfört med anledning av motion A4 (yrkande 3) bör ges regeringen till känna. Motion A2 (yrkande 10) avstyrks och A2 (yrkande 12) avstyrks i den del den inte kan anses tillgodosedd med vad som anförts.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *rättsintyg och rätt för misshandlade kvinnor att bo kvar i den gemensamma bostaden*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A4 yrkande 3 samt med avslag på motion 1999/2000:A2 yrkandena 10 och 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Rikskvinnocentrum och tjejjourer (mom. 17)

Margareta Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Kvinnofrid** som börjar med ”Utskottet anser, i” och slutar med ”tjejjourer avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Rikskvinnocentrum har, enligt direktiven till verksamheten, att ur ett kvinnoperspektiv förbättra bemötandet i sjukvården av kvinnor som har utsatts för våld samt bedriva forskning om sexualiserat våld. Härutöver skall centret utbilda och informera yrkesgrupper som kommer i kontakt med kvinnor som har utsatts för sexualiserat våld.

Vid Rikskvinnocentrum har det samlats ett unikt material om kvinnor som har utsatts för våld. Detta material liksom arbetet med att sprida dessa kunskaper och erfarenheter vidare till myndigheter m.fl. är av stort nationellt intresse och långt ifrån avslutat. För att pågående forskningsprojekt inte skall tvingas avbrytas och för att viktig kunskap inte skall gå till spillo är det nödvändigt med en mer långsiktig lösning för finansieringen av verksamheten.

Vad som anförs bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därför motion A4 (yrkande 4). Motion A804 (yrkande 24) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *Rikskvinnocentrum och tjejjourer*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A4 yrkande 4 och med avslag på motion 1999/2000:A804 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Jämställdhetsmärkning och upphandling (mom. 18)

Stefan Attefall (kd), Maria Larsson (kd) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik** under rubriken *Jämställdhetsmärkning, upphandling* bort ha följande lydelse:

Att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden är sannolikt en av de största framtida politiska utmaningarna. Åtgärder måste vidtas för att bryta upp den starkt könssegregerade arbetsmarknad som motverkar jämställdhet. En väg att gå är att utarbeta ett kvalitetskriterium för jämställdhet som det är möjligt att utvärdera och använda i marknadsföring. Därvid är det viktigt att jämställdhetsmärkningen inriktas på människan i företaget snarare än på den vara eller tjänst som produceras.

Utskottet anser mot denna bakgrund att kriterierna för jämställdhetsmärkning bör innefatta personalpolicyn inklusive föräldrapolicyn. Enligt utskottets uppfattning bör en bra föräldrapolicy vara en förutsättning för att ett företag skall få kalla sig jämställt. Den pågående utredningen om jämställdhetsmärkning bör få tilläggsdirektiv som innebär att de förslag som utredningen lägger fram skall beakta föräldrapolicy som ett kriterium för jämställdhet.

I anslutning till detta vill utskottet ta upp frågan om jämställdhetsperspektiv på upphandling av konsulttjänster. Mot bakgrund av att många kvinnliga företagare med konsultverksamhet uppger att de behandlas annorlunda än manliga företagare med motsvarande verksamhet anser utskottet att det är motiverat att göra en översikt av statlig upphandling från ”kvinnliga” respektive ”manliga” konsultföretag. Utskottet tillstyrker således motionerna A2 yrkande 4 och A5 yrkande 3. Det anförda bör ges regeringen till känna. Motion A819 yrkande 12 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *jämställdhetsmärkning och upphandling* att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A2 yrkande 4 och 1999/2000:A5 yrkande 3 samt med avslag på motion 1999/2000:A819 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Jämställdhetsmärkning och upphandling (mom. 18)

Barbro Feltzing (mp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik** under rubriken *Jämställdhetsmärkning, upphandling* bort ha följande lydelse:

Utskottet, som har en positiv inställning till kvalitets- och miljöcertifiering, anser att kvalitetsmärkning också bör innefatta jämställdhet.

Det är positivt att en utredning om jämställdhetsmärkning har tillsatts. Utskottet anser dock att tilläggsdirektiv bör utfärdas till den pågående utredningen så att den också får i uppdrag att utreda jämställdhetsmärkning av företag och reklam. Exempelvis skulle en bra föräldrapolicy kunna utgöra en förutsättning för att ett företag skall få kalla sig jämställt. Utskottet tillstyrker därmed motion A819 yrkande 12. Det anförda bör ges regeringen till känna. Övriga i sammanhanget behandlade motionsyrkanden avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *jämställdhetsmärkning och upphandling* att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A819 yrkande 12 samt med avslag på motionerna 1999/2000:A2 yrkande 4 och 1999/2000:A5 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Arbetsliv – familjeliv (mom. 19)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik** under rubriken *Arbetsliv – familjeliv föräldradedighet, hemarbete, maxtaxa* som börjar med ”De nyss behandlade” och som slutar med ”motion A804 (yrkande 4)” bort ha följande lydelse:

En förutsättning för att både kvinnor och män skall ha möjlighet att utvecklas i sin yrkesroll och samtidigt kunna fungera i den viktiga rollen som förälder är att vi kan tillskapa ett barnvänligt arbetsliv. Ett sådant arbetsliv är enligt utskottets uppfattning en arbetsmiljö där det för kvinnor och män ses som en kompetenshöjning och en viktig samhällsuppgift att vårda och fostra sina barn. Utskottet anser att regeringen bör ta initiativ till en riksomfattande kampanj med temat Ett barnvänligt arbetsliv. Kampanjen bör utgöra inledningen till ett mer långsiktigt och opinionsbildande arbete. Den bör utformas i samverkan mellan politiker och arbetsmarknadens parter.

Utskottet anser vidare att hemarbete måste få ett meritvärde på arbetsmarknaden liksom vid ansökan om inträde till högskolan. Hemarbete ställer stora krav på organisation, simultankapacitet och ekonomisk planering. Hemarbete med barn måste betraktas som den viktiga samhällsinsats som det är. Enligt utskottets uppfattning måste det bli en självklarhet att samhället betraktar hemarbete som jämförbart med andra yrkesinsatser. Motionerna A2 yrkande 3 samt A804 yrkandena 3 och 4 tillstyrks. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *arbetsliv – familjeliv*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A2 yrkande 3 samt 1999/2000:A804 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

15. Maxtaxa (mom. 21)

Hans Andersson (v), Björn Kaaling (s), Martin Nilsson (s), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Camilla Sköld Jansson (v), Anders Karlsson (s) och Cinnika Beiming (s) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik** under rubriken *Arbetsliv – familjeliv, föräldraledighet, hemarbete, maxtaxa* som börjar med ”I skrivelsen framhålls” och slutar med ”och allmän förskola” bort ha följande lydelse:

I skrivelsen pekar regeringen på att jämställdheten ökas när maxtaxa införs i barnomsorgen. Utskottet delar denna uppfattning. Det är uppenbart att ett av de viktigaste inslagen i en aktiv jämställdhetspolitik är att stärka kvinnornas position på arbetsmarknaden för att på så sätt bryta en situation där kvinnan är (och historiskt har varit) ekonomiskt beroende av, och därmed ofta underordnad, den man hon sammanbor med. Möjligheten att göra egna val, att leva det liv man helst själv vill och att planera familjelivet avgörs i hög grad av individens ekonomiska oberoende.

Utskottet noterar att en maxtaxereform märkbart skulle förbättra möjligheterna till kvinnors oberoende. Genom en maxtaxereform skulle marginaleffekterna minska.

Därmed skulle det kunna bli möjligt att minska den problematik som många ofrivilligt deltidsarbetande kvinnor i dag upplever när inkomst- och tidsrelaterade taxor samverkar med inkomstprövade bostadsbidrag på ett sådant sätt att det framstår som näst intill omöjligt att förbättra sin ekonomiska situation. Utskottet ser det också som troligt att en maxtaxa inom barnomsorgen skulle kunna förbättra kvinnors situation på arbetsmarknaden i stort.

Utskottet vill betona att maxtaxan och införandet av den allmänna förskolan är ett steg i riktning mot att föra in förskolan i ramen för den generella välfärdspolitiken. På så sätt garanteras alla barn, oberoende av föräldrarnas ekonomiska situation, del i förskolans pedagogiska verksamhet. Det blir också barnens och föräldrarnas behov och inte deras ekonomiska betalnings-

förmåga som kommer att styra barnens vistelsetider i förskolan. Detta torde stärka rättvisa och välfärd vilket regeringen också anger i skrivelsen.

Av detta följer att utskottet inte delar uppfattningen som kommer till uttryck i motion A3. Motionärerna refererar bl.a. till en undersökning utförd på uppdrag av Kommunförbundet som visar på en risk att lågavlönade kvinnor skulle få jobba mer, medan männens arbetstid inte märkbart skulle ändras.

Utskottet kan för sin del se den möjliga risken i att kvinnligt dubbelarbete skulle kunna komma att öka. Detta förutsätter dock att fördelningen av hemarbetet inte förändras. Utskottet vill i detta sammanhang peka på de tidigare tidsanvändningsstudier som gjorts och som visar på en jämnare arbetsfördelning av det obetalda arbetet i hemmet hos par där båda heltidsarbetar än hos andra jämförda grupper.

Det finns också anledning att ifrågasätta slutsatsen att alla kommer att vilja jobba mer. Förvisso blir det mer lönsamt, och sannolikt kommer många grupper med små ekonomiska marginaler att vilja arbeta mer, men det blir också en besparing för hushållet i och med att avgiften sänks för barnomsorgen. Denna besparing kan tvärtom öka föräldrarnas möjligheter att korta sin arbetstid för att på så sätt kunna umgås mer med familj och barn. I dag har gruppen ”småbarnspappor”, enligt utförda studier, en hög real arbetstid. Detta är sannolikt inte uttryck för en ovilja att umgås med familj och barn utan snarare en tydlig signal om att många barnfamiljer upplever en ansträngd ekonomisk period i sitt liv. Genom införande av maxtaxa finns det anledning att tro att fler familjer kan ha råd att korta sin arbetstid.

Sammanfattningsvis finner utskottet, i likhet med regeringen, goda skäl för att se maxtaxereformen som ett framsteg för jämställdheten. Därav följer att motion A3 föreslås avslagen.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *maxtaxa*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A3,

16. Arbetstid (mom. 22)

Kent Olsson, Patrik Norinder, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik** under rubriken *Arbetstid* bort ha följande lydelse:

Utskottet motsätter sig bestämt en generell arbetstidsförkortning. Det finns enligt utskottets uppfattning inga som helst skäl att via lagstiftning förhindra att människor arbetar så mycket som de själva önskar. I stället förespråkar utskottet mångfald och valfrihet på arbetstidsområdet. Olika personer har skilda önskemål och behov. En individs önskemål och behov kan variera under olika skeden i livet. Därför bör arbetstidens längd och förläggning avtalas individuellt mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Genom lagstiftning bör endast sådana begränsningar anges som är motiverade med hänsyn till den anställdes liv och hälsa. Med hänsyn till vad som anförts tillstyrker utskottet motion A1 yrkande 5. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *arbetstid*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A1 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

17. Kvinnor och ledarskap (mom. 23)

Stefan Attefall (kd), Maria Larsson (kd) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik** under rubriken *Kompetensbank och ledarutbildning* bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är angeläget att synliggöra kvinnors kompetens. Enligt utskottets uppfattning bör regeringen ta ansvar för att någon form av kompetensbank blir tillgänglig. Statligt ekonomiskt stöd bör utgå för att marknadsföra kompetensbanken gentemot svenska och internationella företag samt organisationer.

Näringslivets ledarskapsakademi bedriver en viktig verksamhet och kan sägas ha som en av sina uppgifter att synliggöra kvinnors kompetens. När det gäller akademins arbete finns det enligt utskottet anledning att känna viss oro över minskat intresse från regeringens sida. Utskottet finner därför anledning att uttrycka förhoppningen att regeringen skall se till att verksamheten vid Näringslivets ledarskapsakademi kan fortgå och utvecklas. Mot denna bakgrund föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionerna A2 yrkande 1 och A5 yrkande 5.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *kvinnor och ledarskap*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A2 yrkande 1 och 1999/2000:A5 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

18. Hushållsnära tjänster (mom. 25)

Margareta Andersson (c), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m), Elver Jonsson (fp) och Henrik Westman (m) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik** under rubriken *Hushållsnära tjänster* bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att skattereglerna bör ändras i syfte att möjliggöra ett rikt utbud av hushållstjänster. Enligt utskottets uppfattning leder en reform av detta slag till att många arbetslösa kvinnor och män kan få arbete och därmed inkomst. Vidare skulle den innebära en avlastning för familjer där båda makarna har krävande arbeten och medföra att ingen av makarna behöver ge upp sina yrkesambitioner. Genom skattelättnader för hushållsnära tjänster skulle också diskrimineringen i tjänstesektorn brytas och den stora andelen

svartjobb inom sektorn decimeras. Vad utskottet anfört med anledning av motion A5 yrkande 4 bör ges regeringen till känna.

1999/2000:AU6
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *hushållsnära tjänster*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A5 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Studiestöd m.m. (mom. 29)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Utbildningspolitik** som börjar med "Frågor rörande en" och slutar med "(yrkande 6) avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar Kristdemokraternas ståndpunkt i motion A2 (yrkande 16) att en översyn måste göras av studiestödet/studiefinansieringen. Detta är viktigt framför allt för att ensamstående med barn inte skall missgynnas i en studiesituation, utan att de, liksom andra studerande med barn, ges möjlighet att fullfölja studierna i kombination med ett aktivt föräldraskap. För att uppnå detta bör det göras en övergripande översyn av studenternas situation. Därvid bör en särskild granskning göras avseende de ekonomiska villkoren för studerande med barn samt möjligheterna till ett mer enhetligt regelverk för studiefinansiering vid gymnasiestudier undersökas. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet nämnda motion. Motion A5 (yrkande 6) avstyrks i de delar den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet har anfört.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *studiestöd m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkande 16 och med avslag på motion 1999/2000:A5 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Studiestöd m.m. (mom. 29)

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Utbildningspolitik** som börjar med "Frågor rörande en" och slutar med "(yrkande 6) avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Avskaffandet av barntillägget i särskilt vuxenstudiestöd (svuxa) har medfört en successiv minskning av antalet studerande med svuxa. Detta har inneburit att många vuxenstuderande tvingas att ansöka om socialbidrag, vilket kommunen kan vägra att ge och i stället hänvisa studenten att ta studiemedel för att finansiera studierna.

För arbetslösa och/eller ensamförsörjande kvinnor har borttagandet av barntillägget inneburit att de tvingats att avbryta sina studier. Utskottet delar den uppfattning som anges i motion A5 (yrkande 6), att om ett livslångt lärande skall vara tillgängligt för alla bör barntillägget återinföras i avvaktan på ett mer heltäckande förslag som innebär en förstärkning av studerande

barnföräldrars ekonomiska situation. Vidare bör regeringen redovisa en genusanalys av barn tilläggets avskaffande och av att endast arbetslöshetskassan numera ligger till grund för studiestödet i Kunskapslyftet. Det anförda bör ges regeringen till känna. Ovannämnda motion bör därför bifallas i berörd del och motion A2 (yrkande 16) avstyrkas i den mån den inte kan anses tillgodosedd med det anförda.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *studiestöd m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A5 yrkande 6 och med avslag på motion 1999/2000:A2 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

21. Könsspecifik läkemedelsprövning (mom. 31)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Socialpolitik** som börjar med ”Som regeringen pekar” och slutar med ”A2 (yrkande 18) avstyrks” bort ha följande lydelse:

Män och kvinnor har olika symtom och olika vårdbehov vid vissa sjukdomstillstånd. Trots detta är det nästan alltid mannen som är norm vid forskning kring och utprovning av nya läkemedel. De kunskaper som finns om hur läkemedel påverkar användarna och i vilka doser de skall tas fås normalt genom s.k. kliniska tester. Till skillnad från t.ex. USA har Sverige ingen lagstiftning eller reglering om att sådana tester skall ske könsspecifikt för att ett läkemedel skall bli marknadsgodkänt. Kunskap om hur läkemedel påverkar män respektive kvinnor bidrar till en både säkrare och effektivare läkemedelsanvändning. Därför bör det utvecklas ett kvalitetssystem som kan lägga fram bevis för att läkemedlet är lämpligt för både män och kvinnor. Ett sådant system skulle också kunna säkerställa att behandlingen med olika läkemedel fick så god effekt som möjligt. Frågor om läkemedelsanvändning har berörts i betänkandet Jämställd vård – Olika vård på lika villkor (SOU 1996:133). Utskottet anser att regeringen bör återkomma med förslag i frågan. Motion A2 (yrkande 18) tillstyrks därför.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *könsspecifik läkemedelsprövning*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

22. Anhörigvårdare (mom. 32)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Socialpolitik** som börjar med ”I budgetpropositionen för” och slutar med ”utskottet har anför” bort ha följande lydelse:

Anhöriga har i alla tider svarat för en stor del av det arbete som läggs ned på vård och omsorg. Deras insats är ovärderlig och ett nödvändigt komple-

ment till den offentliga vården. I takt med att den offentliga vårdens resurser har dragits ned har de anhöriga tvingats att ytterligare öka sina insatser. Framför allt är det kvinnorna som svarar för detta arbete. Studier avseende äldre visar också att gifta män har bättre hälsa än ogifta män och att gifta kvinnor har sämre hälsa än ogifta män. Ingen kan i dag överblicka de konsekvenser som arbetet får på den fysiska och psykiska hälsan hos de anhöriga som vårdar. Det är därför viktigt att det genomförs undersökningar av vilken betydelse hälsokontroller, hälsovård och andra stödåtgärder kan tänkas ha både för anhängvårdarnas hälsotillstånd och för att de skall känna trygghet i sin roll. Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att organisera studier kring dessa frågor för att därigenom få fram underlag för framtida förslag som stärker anhängvårdarnas situation.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet motion A2 (yrkande 19). Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *anhörigvårdare*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

23. Analys av färdtjänstdomar (mom. 33)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets ställningstagande i avsnitt **Socialpolitik** som börjar med "Vägverket har i" och slutar med "A2 (yrkande 20) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Vid en granskning som Handikappombudsmannen gjorde av samtliga länsrättsdomar under år 1998 avseende färdtjänstmål framkom att i de två äldsta åldersgrupperna var andelen färdtjänstillstånd mycket lägre för kvinnor än för män. Eftersom Handikappombudsmannen inte kan utesluta att resultatet beror på könsdiskriminerande faktorer i domstolarnas rättstillämpning, bör regeringen ge ombudsmannen i uppdrag att analysera vilka skäl som kan ligga bakom resultatet. Utskottet tillstyrker därför motion A2 (yrkande 20).

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *analys av färdtjänstdomar*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

24. Resursfördelningen mellan kvinno- respektive mansdominerade idrotter (mom. 34)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Idrottspolitik** bort ha följande lydelse:

Utskottet delar Kristdemokraternas ståndpunkt i motion A2 (yrkande 21) att kvinnor och män skall ges likvärdiga möjligheter och förutsättningar att

aktivt utöva idrottsverksamhet. För att detta skall bli möjligt krävs dock att kvinnoidrotten både ges större utrymme i massmedia och får en större del av de resurser – såväl tillgång till anläggningar som till träningstider – som fördelas inom området. Det krävs också en bättre rekrytering av kvinnliga ledare för att möjliggöra en ökning av antalet aktiva idrottsutövare bland kvinnor. Särskild uppmärksamhet måste dock riktas mot fördelningen av de resurser som tilldelas idrotten. I dag finns det risk för att kvinnorna missgynnas både vid specialidrottsförbundens och kommunernas fördelning av resurser. Utskottet anser därför att det är angeläget att det görs en oberoende utredning vad avser specialidrottsförbundens och kommunernas fördelning av resurser på kvinno- respektive mansdominerade idrotter. Med tillstyrkande av nämnda motion bör detta ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *resursfördelningen mellan kvinno- respektive mansdominerade idrotter*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

25. EU-rekommendationer (mom. 37)

Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m) och Henrik Westman (m) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Jämställdhetsarbetet och EU** under rubriken *EG-kommissionens rekommendationer till Sverige* bort ha följande lydelse:

Efter förslag från EG-kommissionen har ministerrådet riktat rekommendationer till Sverige att dels vidta åtgärder för att minska inkomstskattebördan med tyngdpunkt på låginkomsttagare, dels av jämställdhetsskäl utreda på vilket sätt könsuppdelningen i olika sektorer och yrkeskategorier kan minskas.

Utskottet anser att regeringen snarast bör vidta åtgärder för att efterkomma EU:s rekommendationer. I enlighet med vad som föreslås i motion A1 yrkande 3 bör riksdagen rikta en begäran till regeringen om att lägga fram förslag till åtgärder enligt EU:s rekommendationer.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *EU-rekommendationer*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A1 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

26. Ordförandeskap och utvidgning (mom. 39)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Jämställdhetsarbetet och EU** under rubriken *Ordförandeskap och utvidgning* bort ha följande lydelse:

Under det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd första halvåret 2001 bör enligt utskottets uppfattning jämställdhetsarbetet bedrivas under följande rubriker:

1. Ett barnvänligt arbetsliv
2. Männens roll i jämställdhetsarbetet
3. Kvinnorepresentationen

Under punkt 1 inryms frågor som tidigare behandlats vid FN:s jämställdhetskonferens i Beijing 1995 och vid ett informellt ministerrådsmöte med jämställdhetsministrarna i Belfast 1998. Punkt 2 utgjorde Sveriges bidrag till Beijingkonferensen och diskuterades där. Det finns dock ett behov av att fortsätta och fördjupa diskussionen om männens roll i jämställdhetsarbetet. Punkt 3 handlar om att lyfta fram både mäns och kvinnors kompetens i alla sammanhang, exempelvis inom näringsliv, arbetsliv, politik, föreningsliv osv.

Utskottet anser det vidare viktigt att dagordningen för det svenska ordförandeskapet förankras i riksdagen och att bred enighet skapas kring de frågor som skall stå i fokus. Enligt utskottets mening har alla partier ett ansvar för att bidra till att Sveriges insats under ordförandeskapet blir förtroendeskapande och offensivt samt främjar fortsatt jämställdhetsarbete. Utskottet föreslår mot denna bakgrund ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motion A2 yrkandena 26 och 27. Motion A4 yrkande 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *ordförandeskap och utvidgning*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A2 yrkandena 26 och 27 samt med avslag på motion 1999/2000:A4 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. Ordförandeskap och utvidgning (mom. 39)

Margareta Andersson (c) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **Jämställdhetsarbetet och EU** under rubriken *Ordförandeskap och utvidgning* bort ha följande lydelse:

Dagens könshandel som uppvisar nya skepnader och ökar i omfattning är också det största illegala affärsområdet efter droger och vapen. Könshandeln är därmed ett rättsligt, socialt och ekonomiskt problem men framför allt en fråga om mänskliga rättigheter. Mot denna bakgrund anser utskottet att det är angeläget att problemen kring prostitution och handel med människor för prostitution uppmärksammas i samband med att nya länder ansöker och förhandlar om EU-medlemskap liksom i anslutning till Sveriges ordförandeskap i ministerrådet första halvåret 2001. Utskottet tillstyrker därmed motion A4 yrkande 2. Det anförda bör ges regeringen till känna. Motion A2 yrkandena 26 och 27 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *ordförandeskap och utvidgning*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A4 yrkande 2 samt
med avslag på motion 1999/2000:A2 yrkandena 26 och 27 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1999/2000:AU6
Reservationer

Särskilda yttranden

1. Utskottets behandling av skrivelsen (Vänsterpartiet)

Hans Andersson och Camilla Sköld Jansson (båda v) anför:

Vänsterpartiet menar att det är värdefullt att det görs en samlad redovisning av utvecklingen på jämställdhetsområdet. Såväl fördelningen av den ekonomiska och politiska makten som förändringar av attityder och värderingar måste belysas. För Vänsterpartiet är det en prioriterad uppgift att bryta den patriarkala maktstruktur som gör att samhället fortfarande präglas av stora brister i jämställdhet mellan kvinnor och män. Vi menar att kampen för jämställdhet, på samma sätt som kampen för demokrati, jämlikhet och rättvisa, i grunden handlar om mänskliga rättigheter.

Vänsterpartiet noterar att skrivelsen redovisar såväl jämställdhetsutvecklingen på olika områden i samhället som regeringens bedömningar och politiska initiativ på området. I några fall aviseras även kommande initiativ och åtgärder. Detta gör att det kan vara svårt att överblicka utvecklingen och sakligt värdera resultatet av regeringens insatser. Orsaker och drivkrafter till den könssegregerade arbetsmarknaden, de osakliga löneskillnaderna, det ojämna uttaget av föräldraledighet, bristen på kvinnliga chefer i näringslivet, det utbredda sexualiserade våldet m.m. har sin grund i strukturella villkor. Vänsterpartiet vill därför understryka nödvändigheten av att de riktade, avgränsade jämställdhetsprogrammen och åtgärderna kombineras med en politik som i sin helhet genomsyras av viljan att bekämpa orättvisorna på grund av kön.

Vänsterpartiet står bakom bedömningarna i regeringens skrivelse och har inte väckt någon motion med anledning av denna. Däremot har vårt parti under den allmänna motionstiden väckt ett helt batteri av motioner som berör jämställdhetsfrågor inom olika sakområden. Dessa motioner behandlas i olika fackutskott i linje med strategin om mainstreaming. Detta förklarar varför inga motionsyrkanden från Vänsterpartiet behandlas i föreliggande betänkande. Med andra ord ger inte betänkandet en rättvisande bild av riksdagens arbete med jämställdhetsfrågorna.

Vi ställer oss därför frågande till om det är rimligt att ha motionsrätt på de allehanda sakområden som omnämns i regeringens redovisning av jämställdhetspolitiken. Snarare borde motionerna avse den samlade bedömningen, både av jämställdhetsutvecklingen och av regeringens politiska initiativ. Sakfrågorna och de konkreta förslagen bereds ju i sina särskilda sammanhang i riksdagens olika utskott.

2. Jämställdhetspolitiken (Kristdemokraterna)

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anför:

Mål och inriktning

Grunden för jämställdhetsarbetet är för oss kristdemokrater alla människors lika värde. Män och kvinnor skall både formellt och informellt ha likvärdiga villkor för att kunna utveckla sina liv. Detta utvecklar vi närmare i motion

A804 som i vissa delar behandlas i detta utskottsbetänkande men som också behandlas av riksdagen i anslutning till andra betänkanden, såväl från arbetsmarknadsutskottet som från andra fackutskott. Det är främst mot denna bakgrund som vi genom detta särskilda yttrande vill sammanfatta några av huvuddragen i den jämställdhetspolitik som vårt parti företräder.

Jämställdhet är inte en kvinnofråga utan en mänsklig fråga. Varken kvinnor eller män skall diskrimineras på grund av sitt kön. De har lika värde och status. Orättvisor på grund av kön är orättfärdiga. Varje demokratiskt samhälle måste se det som sin huvuduppgift att undanröja de fördomar, strukturer, juridiska hinder och traditionella föreställningar som försvårar och förhindrar jämställdhet mellan könen.

Jämställdhetsperspektivet skall genomsyra alla politikområden. Det innebär att förslag och beslut måste analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor respektive män. En förutsättning för bra politiska beslut är att kvinnor och män finns representerade i lika delar i beslutande församlingar.

Jämställdhet börjar i hemmet och barnen lär sig tidigt av sina föräldrars roller. För att jämställdhet skall uppnås är det viktigt att både mans- och kvinnorollerna förändras samtidigt och att de möter varandra i det viktiga arbete som också hemarbetet utgör. Båda föräldrarna har lika stort ansvar för barnens välbefinnande och för att delta i barnens omvårdnad och fostran. Familjestabilitet bör vara ett politiskt mål, och lagstiftning och sociala förmåner bör utformas utifrån detta. Bland våra förslag ingår exempelvis att alla föräldrar skall erbjudas föräldrautbildning. Fäder måste uppmuntras att ta aktiv del i sina barns liv. Vi anser att den offentliga sektorn bör vara ett föredöme när det gäller att värdera föräldraledighet och att främja pappaledighet. Jämställdhetsmärkning bör innefatta kriterier som god föräldrapolicy.

Sverige måste ta krafttag för att komma ifrån den könsuppdelade arbetsmarknaden. Det handlar om att bryta monopolsituationen inom vård och omsorg där kvinnor i dag ofta bara har en arbetsgivare att välja på. Arbetstiden måste kunna variera utifrån den aktuella livssituationen. Det är en ansändighetsfråga att undanröja osakligt motiverade löneskillnader. Könsneutral arbetsvärdering bör utvecklas och ses som ett redskap att använda i sammanhanget.

Förskola och skola har en viktigt uppgift att främja jämställdhet. Verksamheten måste anpassas till både flickors och pojkars behov. Åtgärder måste vidtas för att öka andelen kvinnor vid mansdominerade högskoleutbildningar och fler män måste rekryteras till utbildningar för förskole- och grundskollärare samt vårdutbildningar. Högskolan måste präglas av ett jämställt tänkesätt och en jämställd arbetsmiljö.

Vi kristdemokrater betonar att jämställdhetsarbetet även i fortsättningen skall tillmätas stor betydelse i EU-samarbetet, inte minst under Sveriges ordförandeskap 2001.

Misshandel och förtryck kan ta sig många uttryck och förekommer i alla samhällsskikt. Kvinnomisshandel måste, såväl fysisk som psykisk, förebyggas och motarbetas. Föräldrar har i samarbete med skolan det främsta ansvaret att fostra fram förståelse och respekt för det motsatta könet. Särskilda insatser riktade mot unga män är angelägna.

Vården måste mera medvetet beakta skillnaderna mellan kvinnor och män, vad gäller såväl ohälsomönster som medellivslängd. Läkemedelsforskningen måste göra könsspecifika prövningar för att kvinnor skall få rätt behandling.

Resultat från Kvinnomaktutredningen

Kvinnomaktutredningen föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1998:6) att en kommunikationsplan skulle upprättas för att sprida forskning om kvinnors och mäns tillgång till ekonomisk makt och ekonomiska resurser. Från kristdemokratisk sida vill vi betona vikten av att strukturerna blir kända långt utanför forskarvärlden och vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur kunskapsspridningen skall ske.

Offentliga arbetsgivare

Kristdemokraterna anser att staten bör utgöra förebild för ett jämställt arbetsliv. På alla befattningsnivåer skall en jämn representation mellan könen eftersträvas i statliga styrelser, nämnder, bolag, departement och utskottskanslier. En årlig redovisning bör göras till riksdagen. Enligt vår uppfattning bör offentliga arbetsgivare uppmuntra sina manliga anställda att ta ledigt med sina barn.

Erfarenhetsutbyte

Vi kristdemokrater anser att det är viktigt att man i fortsatta svenska jämställdhetsåtgärder beaktar och tar till vara de insatser för jämställdhet som görs inom EU. I flera avseenden ligger EU långt framme när det gäller jämställdhetslagstiftning, exempelvis vad avser lönediskrimineringsförbud. Genom beslut inom EU är det vidare tillåtet med positiv särbehandling av underrepresenterat kön i syfte att åstadkomma jämställdhet i praktiken. Bland en rad andra åtgärder kan nämnas att medel har anslagits för insatser i syfte att stoppa våld mot kvinnor.

3. Riksdagsbehandling av jämställdhetsfrågor (Centerpartiet och Folkpartiet)

Margareta Andersson (c) och Elver Jonsson (fp) anför:

Jämställdhet är och skall vara ett prioriterat område. I många avseenden har denna prioritering lett till resultat. Samtidigt finns det skäl att betona att vi inte får slå oss till ro. Fortsatta insatser behövs på en lång rad områden.

Vi vill i detta sammanhang påtala att det är svårt att urskilja strukturen på hur jämställdhetsfrågorna behandlas i riksdagen. Vi anser att överblicken över detta viktiga politikområde måste underlättas.

En del motionsyrkanden om jämställdhetsfrågor som fördes fram under allmänna motionstiden hösten 1999 behandlades redan under samma höst i arbetsmarknadsutskottets budgetbetänkande (bet. 1999/2000:AU1) eller i budgetbetänkanden från andra fackutskott. Andra motionsförslag om jäm-

ställdhet från allmänna motionstiden tas upp under våren 2000 antingen i arbetsmarknadsutskottets nu aktuella betänkande (bet. 1999/2000:AU6) eller i betänkanden från andra fackutskott. I arbetsmarknadsutskottets betänkande AU6 behandlas vidare motionsyrkanden som är direkt föranledda av regeringens skrivelse 1999/2000:24 Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet. De sistnämnda motionsförslagen avser en rad olika politikområden och begränsas således inte till arbetsmarknadsutskottets ansvarsområde.

4. Vissa jämställdhetsfrågor m.m. (Folkpartiet)

Elver Jonsson (fp) anför:

Handlingsplaner

Från Folkpartiets sida anser vi att kvaliteten i arbetsmarknadsåtgärderna måste höjas. I kvalitetshöjningen måste ingå att varje arbetslös arbetssökande får en praktiskt fungerande individuell handlingsplan som bättre än hittills tar hänsyn till den enskilda individens utbildning och erfarenhet från sitt hemland. Varje åtgärd måste ses som del av en plan som uppmuntrar den arbetslöse att själv finna sin väg till arbetsmarknaden. Vidare har vi från Folkpartiets sida under lång tid betonat att gränsen mellan socialtjänst, försäkringskassa, arbetsförmedling med flera myndigheter måste suddas ut.

Sexuella trakasserier i försvaret

De kvinnor som i dag frivilligt genomgår värnpliktsutbildning betraktas från början som avvikande dels på grund av sin frivilliga medverkan, dels på grund av att de inte är män. Undersökningar som har gjorts visar också att det föreligger stora missförhållanden inom försvaret rörande dessa kvinnor i form av sexuella trakasserier. Det kan inte uteslutas att en bidragande orsak till dessa problem är att kvinnorna utgör en minoritet och att de, till skillnad från många av männen, deltar frivilligt. Det finns inte något skäl varför det inte skulle kunna ställas samma krav på kvinnorna som på männen vad gäller deltagande i rikets totalförsvaret. Genom att bredda rekryteringsbasen till kvinnorna erbjuds också ökade möjligheter till en kvalitativ förbättring av totalförsvaret. Att låta kvinnor omfattas av samma plikt som männen skulle därför i första hand ha sin grund i strävan efter en förbättrad kvalitet. En kvinnlig värnplikt skulle emellertid också innebära att statsmakterna inte gör skillnad mellan hur kvinnor och män skall bemötas, bedömas och behandlas och skulle därför kunna bidra till en ökad jämställdhet mellan könen i samhället i stort.

5. Vissa jämställdhetsfrågor (Miljöpartiet)

Barbro Feltzing (mp) anför:

Spridning av forskning från Kvinnomaktutredningen

Kvinnomaktutredningen presenterade vid årsskiftet 1997/98 sitt slutbetänkande (SOU 1998:6) Ty makten är din ... med 13 rapporter. Från Miljöpar-

Kvotering

Miljöpartiet anser att kvotering genom positiv särbehandling av underrepresenterat kön vid lika meriter skall användas vid tillsättning av tjänster inom myndigheter och statliga verk.

3 R-metoden

Från Miljöpartiets sida vill vi att regeringen skall uppmuntra och stödja genomförande av 3 R-metoden inom alla statliga myndigheter och utredningar. Metoden, som har tagits fram av Kommunförbundet, skall möjliggöra mainstreaming ("jämtgrering") vilket innebär att jämställdhetsperspektivet bör ingå i alla beslut och vid utformning av i stort sett alla verksamheter i samhället. 3 R-metoden har tillämpats bl.a. på vissa håll i Växjö kommuns förvaltningar och verksamheter. Resultaten är enligt vår uppfattning positiva och visar att modellen kan synliggöra det som inte är jämställt samt även ge möjlighet att konkret åtgärda problem. De tre R:en står för Representation, Resurser och Realia.

Tvärpolitisk utredning med uppgift att analysera den nya mansrollen m.m.

För att jämställdhet mellan könen skall bli verklighet krävs att både män och kvinnor engagerar sig i, och aktivt arbetar, med frågor kring jämställdhet. I dag är det emellertid nästan uteslutande kvinnor som visar intresse för jämställdhetsfrågor medan männen, som svarar för merparten av det våld och de övergrepp som begås i samhället, lyser med sin frånvaro. En av orsakerna kan vara de socialt konstruerade könsroller som män respektive kvinnor förväntas leva upp till. Medan män förknippas med begrepp som krig och våld förknippas kvinnor med begrepp som vård och omsorg. För att öka männens deltagande i jämställdhetsarbetet är det därför viktigt att männens roll undersöks, analyseras och förändras. Under senare år har några seminarier och konferenser hållits med mansrollen som tema. För att dessa diskussioner inte skall stanna av utan bedrivs kontinuerligt bör en tvärpolitisk utredning tillsättas med uppgift att analysera den nya mansrollen och hur kunskaperna från utredningen skall föras ut.

Välfärdsutveckling

Eftersom arbetsmarknaden är könssegregerad är kvinnor i högre grad än män beroende av att den offentliga sektorn är ordentligt utbyggd. Det gäller såväl i fråga om serviceutnyttjande som i fråga om förvärvsarbete. Det är enligt Miljöpartiet viktigt att gynna den offentliga sektorn eftersom den är av stor betydelse för att exempelvis barnomsorg och skola samt infrastruktur skall fungera men också för att undvika hög arbetslöshet bland kvinnor. Miljöpartiet anser att konsekvensanalyser omgående bör genomföras när det gäller

eventuella skillnader i utfall mellan kvinnor och män vad gäller nedskärningar i vår gemensamma välfärd.

1999/2000:AU6
Särskilda yttranden

Sammanfattning.....	1
Skrivelsen	1
Motionerna	2
Utskottet	6
Bakgrund.....	6
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	7
Utskottet	7
Mål och inriktning – makt och resurser	7
Män och jämställdhet	15
Kvinnofrid.....	19
Jämställdhetslagen och JämO	23
Löneskillnader på grund av kön.....	24
Arbetsmarknads-, arbetslivs- och näringspolitik.....	25
Transportpolitik	34
Utbildningspolitik	34
Socialpolitik.....	37
Jämställdhet inom jordbruket, kultur- och ungdomspolitik	41
Idrottspolitik.....	41
Storstads- och integrationspolitik.....	42
Migrationspolitik	43
Försvarspolitik	43
Jämställdhetsarbetet och EU	44
Hemställan	48
Reservationer	53
1. Mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken (mom. 1), (m).....	53
2. Mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken (mom. 1), (kd, fp).....	54
3. Kvotering m.m. (mom. 3), (m).....	55
4. Kvinnliga myndighetschefer (mom. 4), (kd, c, fp).....	55
5. Vårdnads- och umgängesrättsdomar m.m. (mom. 8), (m, kd).....	56
6. Jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män m.m. (mom. 11), (kd).....	56
7. Jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män m.m. (mom. 11), (c).....	57
8. Användande av elektronisk fotboja i samband med besöksförbud (mom. 13), (fp)	57
9. rättsintyg och rätt för misshandlade kvinnor att bo kvar i den gemensamma bostaden (mom. 16), (kd).....	58
10. Rättsintyg och rätt för misshandlade kvinnor att bo kvar i den gemensamma bostaden (mom. 16), (c)	59
11. Rikskvinnocentrum och tjejjourer (mom. 17), (c).....	59
12. Jämställdhetsmärkning och upphandling (mom. 18), (kd, fp).....	60
13. Jämställdhetsmärkning och upphandling (mom. 18), (mp).....	61
14. Arbetsliv – familjeliv (mom. 19), (kd).....	61
15. Maxtaxa (mom. 21), (s, v).....	62

16. Arbetstid (mom. 22), (m)	63
17. Kvinnor och ledarskap (mom. 23), (kd, fp).....	64
18. Hushållsnära tjänster (mom. 25), (m, kd, c, fp).....	64
19. Studiestöd m.m. (mom. 29), (kd)	65
20. Studiestöd m.m. (mom. 29), (fp).....	65
21. Könsspecifik läkemedelsprövning (mom. 31), (kd)	66
22. Anhörigvårdare (mom. 32), (kd).....	66
23. Analys av färdtjänstomar (mom. 33), (kd).....	67
24. Resursfördelningen mellan kvinno- respektive mansdominerade idrotter (mom. 34), (kd)	67
25. EU-rekommendationer (mom. 37), (m, kd)	68
26. Ordförandeskap och utvidgning (mom. 39), (kd).....	68
27. Ordförandeskap och utvidgning (mom. 39), (c).....	69
Särskilda yttranden	71
1. Utskottets behandling av skrivelsen (Vänsterpartiet).....	71
2. Jämställdhetspolitiken (Kristdemokraterna)	71
3. Riksdagsbehandling av jämställdhetsfrågor (Centerpartiet och Folkpartiet)	73
4. Vissa jämställdhetsfrågor m.m. (Folkpartiet).....	74
5. Vissa jämställdhetsfrågor (Miljöpartiet)	74